

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Fél évre ..... 14 korona.
Egy negyed évre ..... 7 korona.
Egy hóra ..... 2 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 32 korona.
Fél évre ..... 16 korona.
Egy negyed évre ..... 8 korona.
Egy hóra ..... 2 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.

TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut 22. sz.

TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Üsütörtök, november 26.

Temetjük a királyt.

Harangzugás és könnyek között bucsuzunk a megdicsőült öreg királytól. Egy órára leteszszük a tollat, a könyvet, a vésőt, a kalapácsot s telőtjük szomorú arcunkat és fekete ruhánkat, hogy méltóan kíséressük el a hosszú utra távozót.

Igy szoktunk tenni mindig, ha temetünk! De mintha most más érzések rohannak meg lelkünket, erősebb fájdalmak és forróbb könnyek fakadnának fel szívünkben, mint a megszokott temetkezések perceiben. Mintha éreznők, hogy ez a temetés nem olyan, mint a többiek, amelyeknek fekete szekere naponta eldöcög előttünk, hogy itt nemesak egy halandó vonul el örökre szemünk elöl, nemesak egy király hagyja el trónját, hanem egy nemes eszme, egy tiszta gondolat is elhagyta porhüvelyét.

A nemzetek között, amelyek az örökre bucsuzó öreg király koporsóját kísérik, ezért sir és ezért gyászol olyan igazán Magyarország.

Mert vele a — megértés nemes eszméje s a megismerés gyönyörű gondolata távozik. A tévedések és fájdalmak ocaánján keresztül kellett mennie, míg megértette e nemzetet és megismerte ennek hűségét és erényeit.

Most látjuk, hogy a király is — ember; s az emberek mind elmennek egyszer! De elmennek-e hát? Lényükből nem marad-e itt valami finom lehellet, amelyet emberi szem meg nem láthat és semmiféle szerv észre nem vehet?

A Ferenc József koporsójánál érezzük, hogy az emberek nem távoznak el innen örökre. Ide köti őket egy láthatatlan, de mindeneknél erősebb fonál. A koporsó födele nem zár el mindent, künn marad valami, amit még a király se tud elvinni magával. Leleke elrepülhet az örök bíró elé, testét befogadhatja néma öleléssel az anyaföld, de — a jótettek emlékeit nem viheti el még a leghatalmasabb király sem.

Ezek itt maradnak, mint láthatatlan, de folyton működő erők.

melyeknek munkája századok múltán is „hat, alkot, gyarapít” — s amelyek segítségével „a haza fényre derül!”

A megértés, a megismerés és a jótettek emberétől bucsuzik most a könyező magyar nemzet. (!)

Győzelmesen nyomulunk előre Oláhországban.

Berlin, november 29. (Hivatalos.) A nagyfőhadiszállás jelenti:

Nyugati harcok:

Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy arcvonala:

Givanchynnél, Lenstől délre egy angol századnak köd védelme alatt végrehajtott előretörése kudarcot vallott. A Somme területen, Anoretől északra és St. Pierrevaast erdő mellett az ellenséges tüzelés az esti órákban fokozódott.

Keleti harcok:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregének arcvonala:

Lényeges esemény nem volt.

József főherceg vezérezredes arcvonala:

Az Erdős-Kárpátokban és az erdélyi keleti arcvonalon az oroszok tegnap a német, osztrák-magyar vonalak ellen számos helyen támadást intéztek. Vereséget szenvedtek. Helyi sikereikért véres áldozatokkal fizettek meg.

Falkenhayn gyalogsági tábornagy hadseregcsoportja:

Az egész oláh arcvonalon győzelmesen előrenyomulunk. A megvert ellenség rendetlenül kelet felé hátrál előre.

Balkán harcok:

Mackensen vezértábornagy hadseregcsoportja:

A dunai hadsereg mozdulatai továbbá északra működő haderőkkel összhangban vannak. Dobrudzsában csekély volt a harci tevékenység.

Macedóniai hadszíntér:

Az entente-nak délről megindított tehermentesítő offenzívája meghiusulván, az ellenség tegnap

Monasztirtól északnyugatra és Gruniste mellett, Cernától keletre, csak részleges előretöréseket kísérelt meg, de ez alkalommal se tudott előnyöket szerezni. Ludendorff, első főszállásmeister. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Meghiusult orosz támadások.

Budapest, november 29. (Hivatalos.) A főhadiszállás jelenti:

Keleti harcok:

József főherceg vezérezredes hadsereg arcvonala:

Falkenhayn gyalogsági tábornok hadserege Oláhországban győzelmesen nyomul előre. Erős orosz támadások az Erdős-Kárpátokban és az erdélyi keleti arcvonalon meghiusultak az osztrák-magyar és német csapatok szívós kitartásán. Állásainkat megtartottuk. Néhány árokészért még folyik a harc.

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregcsoportja:

Különös esemény nem volt.

Olasz harcok:

A helyzet változatlan. Hófer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (A miniszterelnökség sajtóosztálya.)

LEGUJABB.

Reggel 3 órakor érkezett telefon jelentés.

Pitestit elfoglaltuk.

Berlin, november 29. A nagyfőhadiszállás éjjel kiadott hivatalos jelentése: A Sommetől északra élénk tüzelés. Az Erdős-Kárpátokban az oroszok újból támadnak. A harcok befejezéséről még nem érkezett jelentés. Pitestit elfoglaltuk. — A monasztiri fronton nyugalom.

Kopenhága. Francia rendőrök és athéni polgárok között, midőn az előbbieket házkutatást tartottak rejtett fegyverek után, a polgárok lakásain véres összeütközés támadt. Mindkét részről vannak halottak és sebesültek.

Változtatás a hitlevélben.

(Kmetty Károly tanár nyilatkozata.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Abból az alkalomból, hogy politikai körökben fölvetették a királyi hitlevél módosításának szükségességét, egy hírlapíró felkereste Kmetty Károly dr.-t, az egyetemen a közjogok professzorát és megkérdezte tőle, hogy módosíthatjuk-e a koronázásról az 1867. II. törvényekben foglalt Ferenc József-féle hitlevél és hogy miben látná megokoltnak és időszerűnek a módosításokat.

— A koronázási hitlevél módosításainak közjogi akadályai nincsenek — mondotta a tanár. — Még eddig minden koronázási hitlevél többé-kévesbbsé különbözött egymástól szövegezésben és tartalomában is. Természetesen a módosítási jog határát megszabja a trón örökösödési jog következtetése, hogy új feltételek — *conditiones* — az örökös király elé nem szabhatók. *Időszerű módosítások azonban tehetők*, mint az 1790. évi és 1830. évi országgyűlések vonatkozó beható vitái tisztázták. Ha a nemzet, vagy a király, a múlt koronázás óta bizonyos nagyjelentőségű jogát meggyengítettnek vélte, azt hangoztatva, bevette az új király hitlevelébe még az örökösödési rendszer óta is. 1867-ben is elég fontos tartalmú módosítások történtek, az 1830. óta lefolyt időszak tapasztalatai és tanúsága szerint.

— Nem hinném, hogy az 1867 óta lefolyt felszázad gazdag tanúságainak ne lehetne nyoma IV. Károly ő felsége hitlevelében. Megemlítek néhány kívánatos és most általam bővebben nem megokolt, de szinte kézenfekvően kívánatos módosítást.

— Szerintem az első pont kiegészítendő lenne azzal, hogy külön hivatkozás történne az országnak az 1791. X. és 1867. XII. törvényekben is biztosított függetlenségére, vagy független és önálló államiségára.

— Hivatkozás volna célszerű arra az alaptörvényi tételre, hogy Magyarország összes honpolgárai az egységes és oszthatatlan magyar nemzetet alkotják.

— Külön kiemelném az 1867. XII. törvényekben az osztrák császárság és magyar királyság közötti közös ügyek intézésének és intézményekben alaptörvényileg biztosított paritást vagy teljes paritást.

— Külön hangoztatandó — régebbi oklevelek és a királyi eskük nyomán is a törvényesen bevett és elismert egyházak és a felekezetek szabadságainak és javainak sérthetlensége.

— Az 1868. XXX. t.-cikk parancsa szerint e pontba kell beiktatni külön biztosítást a horvát-szlavon autonóm — országos — alkotmányának és az országos terület (tartományi terület) integritásának. Ez nem is mellőzhető.

— Mindezek senki ellen sem irányulnak és igazán megokoltak. Új és szabatos szövegezés szükséges a király és országgyűlés együttes törvényértelmezési jogáról. Most az kissé félreérthető. Elejteném a *ius resistendire* való felesleges hivatkozást, hisz az el van törölve és aggódó fölemlítésre ma már nincs semmi ok.

— A többi pontnál alig volna érdemleges változtatásra szükség. A korona őrzési helyéül ugyan megjelölhető volna Budapest székesfőváros, de ez úgy is magától értődő.

A régi magyar részek visszacsatolásánál Bosnyák és Dalmácia külön fölemlítésének, azt hiszem, politikai nehézségei vannak. Jogunk azonban tiszta és határozott.

Oly kérdésekre, melyekre nézve a párt-programok különböznek, semmiesetre sem volna tanácsos alludálni az új hitlevélben.

Rühjárvány Aradon.

(Vigyázat, mindenki gyanus!)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A háború számos kellemetlenségei között nem utolsó helyet foglalnak el azok a járványos megbetegedések, amelyek kizárólag a hosszú hadviseléssel állanak összefüggésben. A háború első évében Aradot is fenyegette a legborzasztóbb betegségek egyike, a *kiütéses tifusz*, amely tudvalevőleg magas százalékban szedte áldozatait nemcsak a katonaság körében, hanem a polgári társadalomban is. A kiütéses tifuszt, mint ismeretes, azok az apró rovarok terjesztették leggyorsabban, amelyek a fronton, a lövészárókban teremtek meg a kényszerűség következtében tisztátalanra vált katonák testén.

Most hasonló kellemetlen járvány terjedését észlelték az aradi orvosok. Ez a járvány nem bír olyan eminens veszéllyel, mint például a kiütéses tifusz, mert a halálozási arány száma csekélyebb, azonban a *gyógyulás lehetősége rendkívül nehéz* és a terjedése könnyen nagy méreteket ölthet, mert az ellene való védekezés csaknem a lehetetlenséggel határos.

Aradi orvosok állítása szerint az utóbbi hetekben Aradon fellépett a *nepies nyelven rüh kornak nevezett betegség*, amely nem egyéb, mint a bőr kellemetlen megtámadtatása a rüh atkáktól. Ennek a betegségnek legbiztosabb ellenszere az abszolút tisztaság, amelynek szabályait a mai viszonyok között, amikor a szappannal szemérmeltem uzsorát folytatnak, különösen a szegényebb néposztály körében ugyyszólván lehetetlenség betartani. A nem mindennapi betegség voltaképpen szintén a frontról került az aradi családok közé. A fronton tudvalevőleg a katonák nem tarthatják be a polgári életben megszokott egészségi rendszabályokat, ritkábban mosakodhatnak, kevesebb alkalommal válthatnak alsóruhát és ez a körülmény könnyen megteremti a bőrbetegséget. A szabadságra hazakerülő katona gyakran már csak ittartózkodásának második hetében veszi észre a baj jelentkezését, akkor, amidőn családja tagjaival egészen közről érintkezett és így a lappangási idő alatt azokra is átragadt a könnyen terjeszthető kór. Ennek a betegségnek fennmaradását azután elősegítette az *egyre fokozottabb mérvben jelentkező szappanhány*, amely ugyyszólván elzárja az emberek egy részét a mindennapi tisztálkodástól. Azok az orvosok, akiknek betegláborá az alsóbb néposztályokból került ki, elsősorban konstataáltak ennek a qajnak rohamos terjedését. Természetesen azonnal a gyógykezeléshez láttak, amely a kénés kenőccsel való használatból áll. A naponkint kétszeri kenékedéshez azonban olyan nagymennyiségű gyógyszer szükséges, hogy a munkásosztály ma, amikor a mindennapi élelmi cikkére is alig tud pénzt szerezni, nem bírja megvásárolni a szükséges patikaszer. Ez az oka annak, hogy a régi betegek még ki sem lábálnak a bajból és a hozzájuk közel álló személyek már is újabb egyéneket fertőznek meg. Van olyan aradi orvos, aki azt állítja, hogy a rüh kór nemcsak a *kisjövendelmű munkás rétegeknél jelentkezik, hanem az urí családok körében is egyre aggasztóbb módon terjed*. A betegségnek az ugynevezett magasabb társadalmi osztályban való jelentkezése szintén a frontról visszatérő családtagok megjelenésével függ össze.

Ezt a közleményt azért tartottuk szükségesnek, mert a társadalom figyelmét fel akarjuk hívni erre az új bajra, amely tulságos ragályossága következtében hihetetlen gyorsasággal terjed és épen ezért a *legmesszebbmenő óvintézkedéseket teszi szükségesse*.

Arzéninjekcióval — tauglich.

(Egy aradi orvos fiának kérése.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Óh szent ifjuság, mily irigylésre méltóan rózsás a te fantáziád és mily imádandóan kedves a te lángoló hevületed... A háború legelején az ifjuság volt az, amely heves türelmetlenséggel azt követelte, hogy azonnal számoljunk le minden ellenségünkkel, és mindenki katona legyen: öreg s ifju egyaránt. Ők meg is mutatták, miképen kell sikra szállni a háza szabadságáért. Százszámra vonultak önként a frontra és tüzes lelkesedéssel rontottak a gyűlölt ellenség tömegei ellen. Amikor aztán fél esztendő múlva hazakerültek, boldog mosollyal emlegették, hogy vágyuk teljesült és csak egyetlen óhajtásuk van: visszatérni a frontra. Aki megsebesült, csak arra kérte az orvosát, hogy gyorsan gyógyítsa meg és ismét engedje vissza a lövészárókba.

Azt hittük, hogy a *fiatalságnak ez a lelkesedése csak szalmaláng lesz*, mert hiszen az ifjuság szenvedélyének lobogása olyan, mint mikor a szénakazal ég: hirtelen a fellegekig csap és aztán gyorsan korommá zsugorodik össze. Azt gondoltuk, hogy a sok sebesült és a szétlépett emberi testek látása lelohasztja az élet tavaszán levő zsenge szívü gyerekeknek hevesességét és a háború harmadik évében aligha akad olyan ifju, aki a katonasághoz, vagy pláne a frontra vágyakozik.

Ebben a hiedelmünkben örvendetesen csalódtunk, amit az a bájos jelenet is igazol, a mely ma történt egy kiváló aradi orvos lakásán. A legkiválóbb aradi orvosok egyikéhez beállított ma két ifju legényke. Az egyik az orvos kollégájának fia és rendkívül vézna, vérszegény tizenkilenc esztendőes gyerek. Az arcán tavaszi pir futott végig, amikor szégyenkezve adta elő a következőket:

— Már egyszer sor alatt voltam, doktor ur kérem, de véznának és vérszegénynek találtak és ezért azt mondták, hogy untauglich vagyok és ezt én nagyon szégyeltem és elhatároztam, hogy énnekem katonának kell lenni és én szeretném is beváltani elhatározásomat.

— És azt hiszi, fiam, hogy én ebben segítségére lehetek magának? Talán orvosi bizonyítványt akar arról, hogy makk-egészséges? — kérdezte jóakaratu tréfálkozással az orvos. Hiszen ezt legjobban megtehetné az ön édes apja, aki szintén orvos.

— Nem erről van szó, kérem szépen doktor ur, hanem én legközelebb bizonyosan megint sor alá kerülök másodszor és azt szeretném, hogy most alkalmas legyek, mert majdnem az összes barátaim a fronton vannak és én szégyelem, hogy itthon maradtam, mert most minden fiatal embernek a harctéren van a helye és én is ott akarok lenni.

— Mit tehetek az érdekében? — szólt az orvos.

— Szeretnék megerősödni — mondta szégyenkezve a fiu.

— Tessék sokat tartózkodni a levegőn és edzeni magát — tanácsolta a doktor bácsi.

— Igen ám, kérem szépen, csak hogy én ettől már elkéstem és a sorozásig már hiába edzeném magamat. Hanem nagyon kérem a doktor urat, legyen szives nekem harmine arzén injekciót adni, mert a papám praxisából tudom, hogy ettől az emberek jól megerősödnének és meghiznának. Ha én a harmine injekció után a sorozó bizottság elé állok, akkor biztosan tauglich leszek.

Ugy tudjuk, hogy a fiatal ember azonnal megkapta az első arzén injekciót s most boldogan várja a sorozás napját.

Pitestit kiűritették az oláhok.

(Bukarest feladását kívánják az oroszok.)

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —

Budapestről telefonálja tudósítónk: A sajtóhadiszállásról jelentik hivatalosan: Az oláhok Pitestit kiűritették.

Pitesti 45 kilométerre van Campulungtól délre. Tehát az oláhok ha csak nem várják meg, hogy seregeink teljesen a hátukba kerüljenek, Campulungot már régebben feladták és délkeleti irányban elvonultak.

Baselből jelentik: A pétervári lapok szerint az entente részére és a háború kimenetelére most jelentéktelen kérdés az, hogy Bukarestet tartják-e, vagy kiűritik.

Zürichből jelentik: A Tagesanzeiger jelenti, hogy a központi hatalmak hadseregei Giurgiu elfoglalásával hatvan kilométerre közelítették meg Bukarest váróvét. Az oláhok a vár északi szektorában az utóbbi időben jelentékenyen megerősítették az erődöket, miután az ellenséget onnan várták és nem gondoltak arra, hogy Bukarestet a dél felől történő dunai átkelés is veszélyeztetheti.

A pétervári Novosty levelezője táviratozza Jassyból, hogy Mackensen és Falkenhayn lovas őrzései Salcia közelében találkoztak először össze. Az őrzérek ezután közösen előre nyomultak Rosiori de Vede felé, a mely várost erős oláh lovasság védte. Az a vélemény, hogy az oláhok Bukarestig az egész területet gyenge hátrvédharcok mellett feladják. Az eddig érkezett erősítések jelentéktelenek és elégtelenek ahhoz, hogy az ellenség gyors előnyomulását feltartóztassák. Dobrudzsában az oláh támadások sikert nem érhetnek el, mert a németeknek kitűnően kiépített állásaik vannak.

Az orosz határról jelentik, hogy az orosz lapok figyelmeztetik a közönséget, hogy a déloláhországi hadműveletek a hadsereg számára komoly fordulatot vettek. Ezt bizonyítja

a németek folytonos előnyomulása az Olt völgyében és a dunai átkelés Zimnicea mellett, amely különben ugyanazon a helyen történt, mint ahol az orosz sereg kelt át a Dunán 1877-ben. Mindkét alkalommal az átkelést sűrű köd védelme alatt hajtották végre. Nyugati irányból a németek Krajovából fenyegetik az oláhokat. A vasutvonalról délre az ellenség még nem nagyon terjeszkedett ki, hanem főleg az Olta nevű mellék folyónál kellett engedni az ellenséges nyomásnak. Az Olt nagyobb jelentőségű akadály volt, azonban ez sem alkotott olyan korlátot, amely befolyásolta volna a németek előnyomulását. Most már világosan látszik, hogy a dobudzsai operációk csak elterítést jelentettek oly célból, hogy az orosz oláh haderőket szétszórják és ezáltal Falkenhayn hadműveleteit megkönnyítsék. Pétervárott azonban azt remélik, hogy az oláh főparancsnokság megfelelő ellentámadások által képes lesz majd balszárnyát kiszabadítani a jelenlegi súlyos helyzetből és ezáltal minden lehető megtesz, hogy az ellenség előnyomulását oláh földön megállítsa.

Szófia. (Hivatalos.) Macedóniai front: Bitoliánál a magaslatok elleni támadások tüzelésünkben megheiusultak. A Cserna hajlásban aránylagos nyugalom. Román front: Oláhországban előnyomulásunk tart. Tutrakán és Csernavoda között gyalogsági tüzelés. Szilisztriánál időnkint ágyuzás, Dobrudzsában időnkénti tüzelés és járőrsatározások.

Nem engedi az angol kormány gróf Tarnovszkyt Amerikába

— Wilson szakítással fenyegeti Németországot. —

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —

A svájci lapoknak jelentik Rómából, hogy a politikai körökben nagy feltűnést kelt az itteni spanyol követnek gyakori tanácskozása a pápával. Vatikáni körökből kiszivárgott az a hír, hogy a béke helyreállítása érdekében a pápa, *Altonz király és Wilson etnök között eszmecsere folyik.*

A Távirati Iroda megjegyzése: Itteni illetékes helyen a Reuter jelentésben említett dolgokról semmit sem tudnak. A jelentés nagyon hihetetlennek hangzik, mert Tarnovszky gróf nagykövetté kinevezése csak akkor történt, amikor az Egyesült-Államok kijelentették, hogy kieszközlük a nagykövet szabad utazását.

Frankfurtból jelentik: A Daily News Washingtonból azt a hírt közli, hogy a jövő héten Berlinbe visszatérő Gerard amerikai nagykövet az Egyesült-Államok utolsó válaszát hozza a tengeralattjáró kérdésben. *Wilson el van űveelve rá, hogy meg-*

szakítja az összeköttetést Németországgal, ha az nem teljesíti a tengeralattjáró háborúra vonatkozó ígéreteit.

Berlinből jelentik: A külügyminisztérium Washingtonban megkapta Anglia jegyzékét, amelyben *formálisan tiltakozik* az ellen, hogy *Tarnovszky* gróf osztrák-magyar nagykövetnek szabad utat engedjen Amerikába. Hír szerint az amerikai kormány elhatározta, hogy megvizsgálja az eddig előfordult hasonló precedens eseteket.

A Münchener Neueste Nachrichten a következőket írja: Az angol kereskedelmi miniszter az angol olasz liga gyűlésén közölte, hogy az olasz kereskedelmi és pénzügyminiszterek jelenleg Londonban időznek és hogy itt az alkalom, hogy követeljék, hogy Anglia átvegye az olasz népelemezés egy részét, mert Olaszországban fogytán vannak a készletek. Anglia kénytelen volt ausztráliai készleteinek egy részét az olasz nyomásnak engedve Itáliának átengedni.

Bécsbe érkezett a német trónörökös.

(A magyar országgyűlés koszorúja a király koporsóján.)

— Bécsi tudósítónk telefonjelentése. —

Bécsből telefonálja tudósítónk: A német trónörökös ma délben Bécsbe érkezett, hogy a király temetésén a német császárt képviselje.

Bécsből jelentik: A temetés rendezői eleinte azt tervezték, hogy az uralkodó holttestét üvegfedelű koporsóban teszik ki közszemlére a Burgkápólnában. Miután azonban a halotti maszok felvételénél a holttest arca kissé eltorzult, a koporsót lezárták és többé nem nyitják fel.

Bécsből jelentik: Ma délután négy órakor a magyar kormány, valamint az országgyűlés mindkét házának képviselői megjelentek a király koporsójánál. *Rosner Ervin* báró a király személye körüli miniszter hatalmas piros tehér zöld színű szalaggal ellátott koszorút helyezett el a kormány nevében. *Josika Samu* báró és *Széchenyi Emil* gróf a főrendiház koszorúját, *Simonsits Elemér* alelnök a képviselőház gyönyörű pálma koszorúját tették le a koporsónál. A hatalmas koszorúkat magyar díszbe öltözött négy parlamenti darabont hozta. A magyar képviselők ezután az oratóriumba mentek, ahol imát mondtak az elhunyt király lelki üdvéért. Az idő alatt, míg a kormány és az országgyűlés képviselői a koporsónál időztek, a közönség nem tekinthette meg a ravatalt, a mai nap folyamán már számos magyar kiküldött érkezett Bécsbe, de a képviselők javarésze csak a holnap külön vonattal érkezik a császárvárosba.

Bécsből jelentik: A Burg előtt a tolongás olyan nagy méreteket öltött, hogy a délután folyamán a rendőrség kénytelen volt az odavezető összes utakat lezárni. Hetvenezer emberre becsülik azt a tömeget, amely a Burg előtt tartózkodott és a király ravatalához igyekezett bejutni. Eddig *hat-százhetvenkét* koszorút tettek le a király koporsójára.

Amsterdamból jelentik: Az angol újságok, melyek a postai összeköttetések megszüntetése miatt elkésve érkeztek ugyanolyan módon tolgalkoznak *Ferenc József* halálával, mint az olasz és a francia sajtó. A legméltatlanabb, sőt gyalázó kritikát gyakorolják az elhunyt uralkodó halála felett és a megrendítő eseményt alkalmul használják fel arra, hogy megismételjék Ausztria Magyarország és Németország leveréséről, valamint a monarchiának a békekötés alkalmával szánt borzasztó sorsról szóló frázist. Kivétel a Manchester Guardian, amely ezt mondja:

— *Viktória királyné* halála óta, *Ferenc József király* volt az európai koronás fők között a legtiszteltemetőbb. Nemesak magas kora volt egyedül oka annak a tisztelgetésnek, amely őt övezte.

Egy gyöngé ember talán összeomlott volna a sorscsapások alatt, de *Ferenc József* méltósággal viselte azokat. 1914. elején Ausztria-Magyarország talán szilárdabb alapon állott, mint valaha. A cikk egyebekben épp úgy, mint a Morningpost, amely nem hallgathat el egy pár barátságatlan megjegyzést, kénytelen elismerni, hogy *Ferenc József király* tiszteltemető uralkodó volt, akinek erényeit általánosan elismerték.

Károly király a hadsereg élére áll.

(Kedves jelenet a vasuti vendéglőben. — A király halála. — Három uralkodó tanácskozása.)

— Bécsi tudósítók telefonjelentése. —

Károly császár és király röviddel a temetés után a főhadiszállásra utazik, hogy személyesen álljon a hadsereg élére.

Bécsből telefonálja tudósítók: Tegnap este Vilmos császár elutazása után a Nordbahnhof pályaudvarán nagyon kedves jelenet játszódott le.

Alig rohogott ki az üvegesarnok alól a császár különvonata, mikor Károly király, aki tisztelegve állott a vonat felé fordulva, hirtelen hátraarcot csinált és kísérete tagjai felé fordult. Mindenki azt hitte, hogy a felség a megállapított program szerint most parancsot fog adni a visszatérésre a Burgba, de a király általános meglepetésre így szólt környezetéhez:

— Most még nem megyünk, hanem felkeressük Hötzendorf Konrád báró tábornagyot, mert tőle is elakarok bucsuzni, mint-hogy tudom, hogy ő is most utazik el.

A király már meg is indult ezzel a perronon, hogy felkeresse vezérkari főnökét. A tábornagy azonban még nem volt a perronon és ezért a király betért a vasuti vendéglőbe, abban a hiszemben, hogy a tábornagy talán ott tartózkodik.

— Felsőgednek alássan jelentem, úgy értesültem, hogy a tábornagy ur még nincs a vendéglőben, — jelentette a királynak környezete egyik tagja.

— Nem baj, majd megvárjuk Konrádot, — mondotta a király, akit a zsufoolt étterem közönsége felállással és meghajlással, hódolattal üdvözölt. Néhány perc múlva megérkezett a vezérkari főnök és mikor alakja feltűnt az ajtóban, a király eléje ment, megrázta a kezét és üdvözölte őt. Majd pedig leült a tábornagygyal az állomási vendéglő egyik asztalához és jó ideig elbeszélgetett vele.

Károly király tegnap meghitt, bizalmas hangon beszélgetett Vilmos császárral. Mindjárt az első találkozásakor mindenkit meglepett az új uralkodó biztos fellépése. Károly király és Vilmos császár tanácskozásában később Ferdinánd bolgár király is részt vett. A három uralkodó hosszasan megbeszélte a háborus, valamint a közgazdasági és politikai aktuális kérdéseket és különösen az élelmezés kérdése alkotta beszélgetésük főtárgyát, ami iránt Károly király igen nagy érdeklődést mutatott.

Bécsből telefonálja tudósítók: A Stürgkh kormány egyik tagjától értesülök a következőkről:

— Károly király vasárnap délutánra telefonon kihallgatásra kérte magához mindazokat a volt minisztereket, akik Stürgkh gróf halála után megváltak állásaiktól. Hohenburger lovag volt igazságügyminiszter, aki egy idő óta Gráz közelében pihen, a király meghívására hétfőn reggel Bécsbe érkezett, de már várta a kabinetiroda üzenete, az audiencia szordára marad, mert időközben megérkezett Ferdinánd bolgár király és ő felsége minden ideje le van kötve. Károly király még trónörökös korában különösen az utóbbi hónapokban gyakran kérte ki a volt miniszterek véleményét aktuális politikai, közigazgatási és alkotmányjogi kérdésekről. Az ilyen kihallgatások gyakoriak voltak és rendszeren hosszú időre nyúltak. Az akkori trónörökös mindig tanujelét adta annak, hogy a kér-

dés lényegét szabatosan és azonnal tisztán látja és minden egyes megbeszélte kérdés, legaprólékosabb részlete felől is alaposan volt tájékozva. A kihallgatáson, amelyre a király a volt minisztereket meghívta, nyilvánvalóan köszönetet akart mondani, azoknak a volt minisztereknek, akik tanácsadói voltak mikor először igyekezett a kormányzati teendőket megismerni.

Fogoly oláh tiszt Krajováról.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A krajovai ügyvéd régi ismerősünk, még a szebeni csata után hozták Kolozsvárra s azóta itt fekszik átlótt tüdőjével. Most már jobban van. Az arcának is egészségesebb színe van, mint amikor utoljára láttam. Akkor a halál kapujában volt, vér buggyant elő az ajkain, amikor halkán köhögött és negyven fokos láza volt. Ugy váltam el tőle, mint a halálba menőktől szokott elválni az ember, nagyon sajnáltam ezt az oláh fiskálist, aki pedig odahaza, Krajovában valószínűleg maga is hirdette a magyarok elleni háborút.

Most a mienk lett Krajova, a nyugati Oláhország szép fővárosa és eszembe jutott a krajovai ügyvéd, a szomorú, sebesült oláh tiszt. Tegnap meglátogattam dr. Oltean Péter, fogáságunkba jutott krajovai ügyvédet, hogy egyet-mást megtudjak tőle meghódított pátriájáról.

— Tudja, főhadnagy ur, hogy elfoglaltuk Krajovát?

Mosolyogva felelt:

— Tudom. Éppen ma olvastam a „Gazeta Transylvaniei”-ban, amit az ápoló adott. Egyébként pedig már másnap tudtuk itt valamennyien, reggel a vizitnél újságot a doktor ur.

— Mit szól hozzá?

— Tul vagyunk rajta. Egy kicsit fáj ez a kudarc és rosszul esik, hogy ilyen bután beugrottunk a háboruba. Az én családom valószínűleg elmenekült Krajovából, egyébként pedig nem tudok rólok semmit.

— Beszéljen valamit főhadnagy ur Krajováról. Milyen város, milyen volt az élet Krajovában?

— Hát kérem, Krajova nagy és szépen fejlődő város volt. Hogy most milyen, arra én is kíváncsi vagyok. Krajovának a legutolsó népszámláláskor 45,000 lakosa volt. A város nagy kereskedelmi és ipari gócpontja Kisoláhországnak, a vidék minden kereskedelme ott bonyolódott le és a lakosai megelégedett, jómódu emberek voltak. Krajovában van a prefektúra, van a városban felelőviteli törvényszék, három gimnázium, tanítóképző-intézet, kereskedelmi iskola, nagy bankok, színház és minden más intézmény, amely elősegítheti egy város kulturális és gazdasági fejlődését.

— Ezelőtt három hónappal még virágzó, nagyszerű élete volt ennek a városnak. Az emberek kitűnő üzleteket csináltak, különösen a gabona- és az élőállat-kereskedelem körül működő emberek kerestek óriási összegeket. De kitűnően ment minden más üzlet is. A háború óta a bojárok beköltöztek a városba, ahol ezáltal minden fellendült. A fűszeresek, a divatáru kereskedők, az iparosok, a bankok, az ügyvédek, mindenki sok pénzt keresett. Mindent lehetett értékesíteni és a föld bőven ontotta áldását a háború éveiben. Mondhatom önnek uram, hogy Románia háboruja egy boldogságban uszó országot tett tönkre.

— Hogy fogadták Krajovában a mozgósítás híreit?

— Mondhatom Önnek, hogy ez a hír nem váltott ki valami nagy lelkesedést. Krajovában is működtek az intervenció melletti agitátorok, voltak szűk körök, amelyek kifejezetten kívánták a beavatkozást, de a hangulatot nem le-

hetett háborusnak minősíteni, sőt a nép legnagyobb része a békét kívánta. Ezen körülmények között a mozgósítás híre nagyon lehűtő hatással volt és az még az intervencionistákat is megrémítette. Ugyilátszik, hogy a háborút komolyan ők sem akarták.

— Nagy veszteség Romániára nézve Krajova elfoglalása?

— Hogy Krajova elvesztése stratégiailag mit jelent, azt én most nem tudhatom. De politikai és gazdasági szempontból a város elfoglalása óriási veszteséget jelent. Krajova egyik büszkesége volt az oláh népnek. Ha lehet így mondani, Krajova kedvence volt a romániai városok között. Ennek a városnak kulturális és gazdasági fejlődésére, mint az oláh gényusz szárnyalására szoktak hivatkozni. Most ez mind oda van. Krajova elvesztése különben is könnyen hevülő és könnyen esüggedő oláh népre nagyon leverő hatással van, amit, hogy őszinte legyek, magamon is érzek. Az erkölcsi veszteségtől eltekintve, gazdaságilag is nagy veszteséget jelent a város elvesztése. Krajovában óriási gabona- és más élelmicikk raktárak is voltak és nem tartom valószínűnek, hogy az ott felhalmozott nagy árukészletet meg lehetett volna menteni.

— A város környékén nagy és értékes sóhányák is vannak s most ezek is a központi kezébe kerültek. De magától Krajovától eltekintve, súlyos gazdasági veszteséget szenvedett Románia a határtól Krajováig terjedő vidék elvesztésével, amely valóságos tobzódása volt a bőségeknek.

— Annyi tény, hogy Romániát eddig nagy csalódások érték. Nem így gondolták ezt Romániában. Arra senki sem mert gondolni, hogy a kárpáti szorosokon az ellenség keresztül mehet. A román közvélemény mindegyik szorost egy Termopilének hitt és ez a nagy csalódás engem is lesújtott.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* Váradi Antal dr.-nak, a költő-tanárnak, az országos színművészeti Akadémia igazgatójának vasárnapi felolvasását az aradi Nemzeti Színház igazgatója és társulata arra használnák fel, hogy a magyar színészet atyamesterét a maguk részéről is ünnepeljék. A felolvasást Szendrev Mihály, az aradi Nemzeti Színház igazgatója fogja bekonferálni, utána Várnai Jenő, a színtársulat tagja és Váradi Antal volt tanítványa szavalja el Váradinak „A tanu” című költeményét. Ezután következik Váradi Antal felolvasása „Az aradi színészet múltjából” címmel. Előadás után este 8 órakor Váradi Antal aradi tisztelői és ismerősei a Fehér Kereszt éttermében a la carte-vaconon gyűlnek össze. A felolvasáson a Kölesy-Egyesület tagjai díjtalanul vesznek részt zsúrjegyeik felmutatása mellett; akik számozott helyekre tartanak igényt, a helyszámokat csütörtök, péntek és szombat d. u. 3 és 5 óra között kaphatják meg a kulturpalota könyvtárában. Nemtagok ugyanott 1 koronás jegyeket is válthatnak. Az esetleg fennmaradt jegyek vasárnap d. u. a pénztárnál lesznek kaphatók. A kedvezményes jegyekkel ellátott tanulóifjúság csakis tanári felügyelet mellett vehet részt az emeleti erkélyen az egyes intézetek részére kijelölt helyeken.

* A színház hírei. A színi előadások megkezdése. Tisztelettel értesítjük a t. közönséget, hogy az előadások pénteken, december 1-én megkezdődnek a következő műsorral: Pénteken Három a kis lány operett C. bérlet. Szombaton délután fél négykor ifjúsági előadás: Az iglói diákok, diákoperett, este 8 órakor rendes helyárral: Névtelen asszony színmű A. bérlet. Vasárnap délután fél négykor Málnás Miska operett, este 8 órakor rendes helyárral: Fiszavirág operett B. bérlet. Ezen alkalommal értesítjük a t. közönséget, hogy az Iglói diákok, Névtelen asszony és Málnás Miska előadásokhoz eddig váltott jegyek becserelés nélkül ugyanazon darabokra érvényesek, vagyis péntek, szombat és vasárnap december 3-án a vasárnap esti előadások a december 4-iki bélyegzővel ellátott jegyek érvényesek. Hétfőn nem lesz előadás. Kedden, december 5-én Váró György kitűnő operettje, A szultán.

Megéri-e az áldozatot?

(Marcali Henrik egyik előkelő tanítványának tragédiája.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Marcali Henrik dr. udvari tanácsos, egyetemi tanár, ki az elmúlt vasárnap a Kőlcsey Egyesületben egy magas szárnyalású témáról tartott élvezetes felolvasást, szinte panaszkodólag említette régi tanítványának: az Aradi Közlöny munkatársának, hogy mily kevesen keresték fel aradi tartózkodása alatt.

— Sok tanítványom van Aradon, akikhez kedves emlék fűz, mondotta a tudós professzor. Szerettem volna velük egy néhány órát eltölteni, hiszen az ilyen öregedő tanár, mint jómagam is, még egyszer újra éli a fiatalságát, ha régi tanítványaival összekerülhet és a régi, kedves időköt telemiegetheti.

Az Aradi Közlöny munkatársa igyekezett meggyőzni a kiváló professzort arról, hogy ennek az oka bizonyára abban rejlik, hogy ő maga nem igyekezett találkozni régi ismerőseivel. Amint az régebben szokás is volt, ha egy kiváló és nemes ember megjelent az aradi Kőlcsey Egyesület estéjén, mint felolvasó, vasoráját valamely előkelőbb aradi étteremben költötte el, ahol aztán jóbarátai és ismerősei felkeresték.

— Lásza, igaz van, ha még egyszer Aradra jövök, így fogok cselekedni, már csak azért is, mert régi tanítványaimat nagyon szeretem s bár csaknem négyszáz okleveles professzor tanítványom tanít ma Magyarországon, alig van közöttük egy is, akire világosan ne emlékezném s akinek élettörténete valamiképpen bele ne kapcsolódna az enyémbé.

Erre az érdekes felvilágosításra az Aradi Közlöny munkatársa megkérdezte Marcalitól, hogy tanítványai közül melyiknek az esete s élettörténete ragadta meg figyelmét oly annyira, hogy azzal gondolkodásában állandóan foglalkozott.

Marcali egy kicsit gondolkodott, aztán a következőképen felelt:

— A legérdekesebb eset, amelyre emlékszem, nem férfi, hanem leány tanítványom esete. Jó néhány évvel ezelőtt egyik iskolai esztendő első előadásának egyikén egy feltűnően csinos, sugár, magas termetű, kifejező arcú, okos szemű leány jelent meg az előadásomon. Szorgalmasan jegyezgetett, majd ép ily szorgalmasan jelent meg minden előadási órán. Akár reggel hét órakor, akár délután hat órakor tanítottam, L. M. (így hívták a leányt) mindig ott volt és a legszorgalmasabbak közé tartozott. Egy alkalommal, midőn valamely dolgozatához forrásmunkákat kért tőlem, kikérdeztem s megtudtam, hogy egyik legelőkelőbb állami tisztviselőnek, egy méltóságos, sőt később kegyelmes urnak a leánya. Már akkor megkérdeztem tőle, hivatás vonza-e a tanári pályára, vagy csak egyszerű szeszély? Hiszen szüksége nincs rá s bizonyára szülei sem fogják engedni, hogy kenyérkereső pályára lépjen.

A leány csöndesen ringatta szőke fejét, de nem felelt. Csak tanult tovább szorgalmasan, egymás után rakta le kitüntetéssel vizsgáit és pár év alatt előttem állott diplomával, L. M. dr. kisasszony.

Alig egy pár hónappal ezután Pécs felé utaztam. Amint a vonatra felszálltam, észrevettem, hogy L. M. a szomszéd fülkében ül és ő is megpillantott engem. A szakaszomban elhelyezkedtem és épen olvasásba akartam kezdeni, midőn a fiatal hölgy átjött hozzám s meginvitált az ő szakaszába, mert, amint monddta, egy fontos dologban akarja tanácsomat

kérni. Amint átmentem hozzá s leültünk, szemét elhomályosították a könyvek és így szólt:

— Gyónni akarok önnek tanár ur. Ön ezelőtt négy évvel azt kérdezte tőlem, hogy miért akarok tanárnő lenni, hiszen szükségem erre nincsen. Ma már megmondhatom önnek: szabad akartam lenni. Szabad és független! Mindenekfelett szüleim akaratától független, kik számomra magasrangu férjet kerestek, míg én gyermekkorom óta álmaimnak titkos jelenségeit egy egyszerű fiúnak az alakjához kapcsoltam. Szabad akartam lenni, hogy ehhez menjek férjhez, aki valamikor egyszerű preceptor volt a mi házuknál és akit én évek óta erős és intenzív érzéssel szeretek. Igazam volt-e, vagy nem ítélje meg ön tanár ur.

Megfigyeltem a fiatal leány sápadt arcát, — mondta Marcali — s láttam, hogy a nőemancipációnak egy ekzaltált kis bajnokával álllok szemben s a kérdésre nem adtam feleletet.

Alighogy Pestre vissza érkeztem, a fiatal leány méltóságos mamájának egy barátja keresett fel:

— A tanár urban van barátjának egyedüli reménye. Leányának lelke egészen a tulfeszülésig izgatott s rabja egy álomképnek. Akihez ilyen mértéktelenül vonzódik: egy budapesti tanár. A professzor urhoz fordulunk, beszéljen vele, hogy vegye el a leányt, vagy legalább szeresse, mert máskülönben a leány lelke katasztrófális bajoknak lesz az áldozatává. El furesa kérelemre azt feleltem:

— Ilyen kéréssel spontán nem állithatok oda a fiatal ember elé, de nem zárkozom el az elől, hogyha véletlenül találkozom vele, a kérdést diplomatikus módon elő ne hozzam neki.

S csakugyan a véletlen még aznap délelőtt elem hozta. Akadémiai ülésre mentem s oda tartott fiatal tanár barátom is. Beszélgetésünk folyamán, mintha trefáznék, előhozta nekem, hogy miért nem nőül meg. Nekem volna is számára egy bájos és kedves leány ismerősöm, aki maga is okleveles tanár és doktor.

Mosolyogva felelt:

— Nem nőülhetek tanár ur, édes anyám van, akivel szemben kötelezettségeim vannak, de ha nőülnek, akkor sem vennék el diplomás kisasszonyt. Elég a családban egy okos ember.

A fiatal embernek ezt a véleményét sohasem mondtam el a családnak. Hagytam, hadd muljék el az idő, amely minden érzést kivállal, s csakugyan körülbelül két évig nem találkoztam senkivel az eset szereplői közül. A napokban véletlenül szembe jött velem a családnak fent említett barátja, aki aztán közölte velem a történet szomorú végét.

— Mi történt az én kis tanítványommal, — kérdeztem, — a kis L. M. dr.-ral?

— Hogyan? A professzor ur nem tudja? Két év óta egy idegbaj szanatóriumnak a lakója.

Megdöbbenve vettem tudomásul a hírt s magam elé képzeltem a viruló szép fiatal leányt, amint küzködik, tanul, hogy önálló és szabad legyen s amint pályájáról kiveti egy elementáris erejű érzés, elhomályosítva sok szép okos tervét, gondolatát, megsemmisítve egész életét s halkan kérdeztem önmagamtól: Erdemes volt-e...? S így magamban gyászol-

tam a nőemancipációnak ezt a kis élő halottját!

Lásza ez volt tanári pályám összes kínálkozó esetei közül az, amelyik idegeimet és gondolkodásomat leginkább igénybe vette.

Akik nem lesznek ott.

— Koronázásról elmaradó vidékiek. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A koronázásra készülődik lázasan a főváros. A nagyszerű, történelmi ünnepély, amelynél szindusabbat, ragyogóbbat, pompásabbat képzelni sem lehet, leköti most Budapest lakosságának minden érdeklődését. És a vidék népe rezignáltan kénytelen beletörődni, hogy a nagy nemzeti ünnep — bár jelentősége ezáltal tán fontosabb, mint valaha — mégis csak a főváros ünnepe lesz, az ország lakóit ezer akadályok kényszerítik távolmaradásra. Szívében ünnepli majd az egész ország az ifjú királyt. Gondolataink odaszállnak az ő fenkőit személye felé azon a napon, amikor ősi, fénylő szertartások közepette fejére teszik Szent István ezer éves koronáját. De a lélekemelő, magasztos pillanatnak mi tanúi nem lehetünk. Csak képzeletünk varázsolja majd eléink a koronázási aktus pompáját, amely mellett elhomályosul minden más ünnep esillogása. Párig hány millió és millió magyar van, akinek forró vágya, hogy ott lehessen, amidőn megkoronázzák a nemzet felkent királyát.

Nemesak a kíváncsiság hajtja az embereket. Igaz, nagy része van annak is. De még nagyobb szerepe van a hazafias érzésnek. A magyarságnak már a vérben van a lojalitás. Hazaszeretet és királyhűség soha nem lobogtatta még olyan hűvel a szíveket, mint éppen most. A nemzet koronázza királyát és a nemzet fiait úgy szeretnék, ha mind-mind személyesen elzarándokolhatnának a történelmi eseményhez, hogy mélységes hódolatukkal adózzanak az iránt, kit Isten kegyelme és a nép akarata királlyá tett meg emberek felett. De a mostani koronázásnál csak kevesen lesznek, boldog kiválasztottak, akik megengedhetik maguknak azt a passziót, hogy az ország belsejéből felutazzanak a fővárosba. A mai közlekedési viszonyok akadályozzák meg elsősorban, hogy a Budapesttől távol eső vidékek népe feljuthasson oda. Ezer meg ezer apró keletlenlenséggel, bosszúsággal van ma összekötve minden utazás. És ha még tultennék is magunkat ezeken, a fővárosba érve hajléktalanul kellene bolyonganunk, lakást ma semmi pénzért nem kapni Budapesten; a szállodákban nincsen már hely. Az élelmezési viszonyok se csábítják semmiképen a vidéki embert a koronázó fővárosba. Így hát bármilyen sokan is vannak, akik szeretnék felutazni, csak igen gyér lesz azoknak a vidékieknek száma, akik szemtől-szembe láthatják majd a koronázás lélekemelő, felejthetetlen szépségű aktusát.

De ne feledkezzünk meg róla, hogy a huszadik században élünk, a technikai csodák korszakában. Ha nem is lehetünk közvetlen nézői a fenséges ünnepélynek, mégis van vigasztalás, mely enyhíti e fölött érzett bánatunkat. Néhány nap múlva látni fogunk mindent, jobban, mintha ott lettünk volna személyesen. És nem kell átszenvedni az utazás kínjait, a lakás keresés gyötrelmeit, a tolongást, tülekedést, mely bizonyára életveszélyes lesz, kényelmesen, páholyban ülve fogjuk végig nézni az egészet. Valóságga elevenedik előttünk a soha nem látott isteni kép, a korona esillogó ékkövei, az egész udvar, az ország legelső nagyjai, a drága diszruhák, menték, kacagányok, forgós kalpagok, csupa drágakő, csupa arany, ragyogás, amelynek tündöklőbet nem élvezett még a szem. Csak elmegyünk a moziba és meglátunk mindent. Az Árpádok idején élt elődeink, fenn a menyországban, hogy megirigyelhetik a huszadik század magyarjait.

Károly király a magyar vitézségről.

(Feljegyezte a hős honvédek neveit.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Julius közepén Károly király, akkor még trónörökös és a keleti harcivonal parancsnoka szemleutjában Borsán át Kirlibabába érkezett. A fenséges vendéget Kirlibabában a magyar és osztrák polgári hivatalnokokon kívül a hadtestparancsnok is várta csapatainak több tisztjeivel. A legnehezebb harcokban éppen egy kis szünet állott be, a német kárpáti hadtest már felvonulóban volt, közös hadseregbeli, honvéd és landwehr csapataink öt heti szakadatlan véres harcban emberfeletti erővel törték meg az orosz tömegrohamokat és védték az Erdélybe vezető utakat. Katonáink támadószellemüket az ellenség számbeli fölénye dacára sem veszítették el, éppen a trónörökös látogatása előtti napokban tört előre egyik sokat emlegetett honvéd hadosztályunk Isvor irányában. A főherceg örömmel hallgatta végig a hadtestparancsnoknak erre vonatkozó jelentését és rögtön kifejezést adott abbeli óhajának és szándékának, hogy e hadosztály ezredeit személyesen látogatja meg és mond nekik köszönetet.

A hadtestparancsnok a magas kívánságra némi zavarba jött. A hadosztály ugyanis ennek a napnak reggeli órájáig már három nap óta állt a leghevesebb harcban és a két honvéd gyalogezred éppen megkapta a parancsot, hogy jól teljesített feladatának elvégzése után foglalja el újra a régi állásait. Reggel tíz órakor, mikor a trónörökös a látogatást elhatározta, a két honvédezred már visszavonulóban volt s a katonák alig voltak olyan állapotban, hogy a főparancsnok és a legfőbb hadur képviselője előtt megjelenhessenek. Ot órája meneteltek már a sziklás hegyes-völgyes terepen sárosan és fáradtan. A nap égetően tüzött le a katonákra, akik három napja nem hunyták le a szemüket s most mikor végre pihenőre térhettek, a pihenés előtt még öt órai menetelésen is át kellett esniük. Míg a hosszú csapat majd csöndben, majd magyar katonanóták hangja mellett kigyózott a kanyargós utakon, vágató adjutáns hozta meg a parancsot, hogy a két gyalogezred Kirlibabától északra pontosan kijelölt területen gyülekezzenek és álljon fel négyszögbe a trónörökös tiszteletére, aki szemlét fog felettük tartani. A parancs egyszerre felvillanyozta a harcban kifáradt magyar legényeket, menetelő sorok gyorsan rendeződtek és a csapatok pár perc múlva olyan rendben masiroztak, akár a gyakorlótéren. Mikor a honvédek a kijelölt térséghez közeledtek, a trónörökös és kísérete már várták a Kárpátok hőseit. A két ezred képe felemelő hatást gyakorolt a trónörökösre, aki alig akarta elhinni, hogy ezek a katonák éppen most jönnek a háromnapos szakadatlan véres harcából, melyben hazájukat védték. A katonák örege és fiatalja megrakva a harci felszerelés egész sulyával, délecegen lépett el a király képviselője előtt, aki ebben a percben ismerte meg igazán a magyar katona kiválóságát és erényeit. Mindenki szemeláttára csordult ki az öröm, hála és meghatottság könye az ifjú trónörökös szeméből és mindenki, aki a felvonulás lélekemelő jelenetét végignézhette, meg volt hatva.

Az ezredek felállottak a szabályszerű négyszögbe. A trónörökös rövid beszédet intézett a honvédekhez:

Jelenteni fogom Ófelségének, a legfőbb hadurnak, amit itt láttam: a magyar vitézséget és a magyar házáért való önteláldozást teljes tényében ragyogva. Udvözöllek benneteket vitézek és köszönetet mondok valamennyieteknek a király nevében. Le fogom neki festeni hősiességteket. Isten vezéreljen benneteket további győzelemre.

A trónörökös ezután bemutatatta magának a hadosztály tisztjeit és meghallgatta egyik fő-

hadnagy jelentését, aki azt a parancsot kapta, hogy századával üzzön el egy sziklacsucsról egy erősebb orosz osztagot. A főhadnagy századát felosztva meg akarta kerülni az oroszokat. Ezek azonban észrevették szándékát és egy géppuskákkal felszerelt kozákosztagot ék-ként vertek a két félszázad közé, úgy, hogy elválasztották őket egymástól. Mindkét félszázad nagyon kritikus helyzetbe került. Kempler János bukovinai csendőrmesternek azonban, aki vezetőként volt a honvédekhez beosztva, sikerült az oroszok soraiban át összeköttetést teremteni a két magyar osztag parancsnoka között. Így aztán mégis sikerült a bekerítés és az orosz osztagot részben elfogták, részben elkergették. A trónörökös nagy érdeklődéssel hallgatta végig a főhadnagy jelentését, majd magához hívatta Kempler őrmestert is és mindkettőjükkel kezét fogott és megköszönte példás magatartásukat. Aztán személyesen írta fel jegyzőkönyvébe a hőstett részleteit.

Ezután még a hadosztályparancsnok mutatott rá rövid beszédben az ünnepség jelentőségére s beszéde végén a katonák háromszoros éljennel üdvözölték jövőző királyukat. Ezzel a parádé véget ért, a katonák még egyszer diszmenetben vonultak el a trónörökös előtt és pihenő sáncra tértek. A főherceg pedig kíséretével Dorna-Vatrára hajtatott, ahol már az ünneplő díszbe öltözött polgárság régóta várta.

Petroleumot akart venni egy aradi ügyvéd.

(Tehetetlen a hatóság. — Falusiak viszik el tojásért az árut.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ma délelőtt az aradi rendőrbírószágon megjelent egy aradi ügyvéd és a következőket panasolta el:

— Reggel végigmenve a főúton azt láttam, hogy a Vacuum Oil Company petroleum kihordókocsija megáll egyik-másik kereskedő üzlete előtt és nagy bádögényekben petroleumot visz be a boltokba. Napok óta lesem az alkalmat, hogy végre petroleumot vásárolhassak és ezért rögtön hazasiettem és cselédemmel egy negyed óra múlva már megjelentem az egyik üzletben, ahova ezt a rég nélkülözött és oly hön óhajtott anyagot a szemem láttára szállították be.

— Kérnék egy litert abból a petróleumból, amit az előbb méltóztatott átvenni — mondtam a kereskedőnek a legudvariasabb hangon.

— Sajnálom, nem szolgálhatok petróleummal — válaszolta a kereskedő.

— De uram, a szemem láttára hoztak önnek előbb nagymennyiségű árut, még egy félóraja sines, hogy a Vacuum Oil Company kocsija itt állt az ön üzlete előtt, még, kint az utcán látszik a nyoma, hogy itt petroleumot hoztak be az üzletbe. Lehetetlen, hogy ily gyorsan eladta volna.

— Sajnálom, nem szolgálhatok petróleummal, — ismételte meg a kereskedő.

— Távozni voltam kénytelen ebből az üzletből, elmentem egy másikba, ahol ugyancsak a szemem láttára vették át a petroleumot a szállítótól és mintha összebeszéltek volna a kereskedők, ott is azt a választ kaptam, hogy ne adnak. Az igaz, hogy én ezekben az üzletekben soha nem vásároltam, de gondoltam, hogy csak eredménnyel fog járni szemfüleségem és nem lesz bátorsága egy kereskedőnek sem letagadni azt a petroleumot, amelyet szemem láttára kapott. Az állapotok annyira elfajultak, hogy a rendőrség oltalmát vagyok

kénytelen igénybe venni és ezért *teljelentést teszek a kereskedők ellen.*

A rendőrségen meghallgatták a panaszt, fel is vették a jegyzőkönyvet, azonban azt hisszük, hogy még a rendőrség segítségével sem lesz semmiféle eredménye az ügyvéd igen helyes eljárásának, mert a hatóságnak nem áll semmiféle eszköz a rendelkezésére, amellyel a kereskedőt árujának kiszolgáltatására kényszeríthetnék. Arad városa ugyanis nem akar élni azzal a jogával, amelyet neki a 4207. számú *miniszteri rendelet biztosít* és minthogy e nélkül magánjogi viszonyokba a hatóság nem avatkozhatik bele, panaszkozhatik a közönség amennyit akar, a sorsán nem változtathat.

Az említett rendelet tizenegyedik szakasza felhatalmazza a közigazgatási hatóságot, hogy azt a termelőt, kereskedőt és bármely más személyt, akinek a hatóság megállapítása szerint valamely életszükségleti cikkből, saját házi és gazdasági szükségletét meghaladó készlete van, arra kötelezheti, hogy *készletének a saját szükségletét meghaladó részét a hatóság részére készpénzfizetésért átengedje. Kötelezheti egyúttal a hatóság őket arra is, hogy az életszükségleti cikkeket forgalomba hozzák és árusítsák.*

Amíg a hatóság ezzel a jogával nem él, addig szó sem lehet arról, hogy az elrejtőzött áru a piacra kerüljön, vagy ha már a piacon van, azt a városi ember megvásárolhassa. Az aradi közönség csak *pénzért veheti meg a petróleumot*, míg a vidéki ember *hozhat érte baromfit, de főleg tojást.* A kereskedelemnek ez a formája ma már annyira elhatalmasodott, hogy a vidéken is csak *csere alapon folytatják* és mint egy borossebesi előfizetők írja, ott is ki van írva az üzletek ablakába, dohány, petroleum nem kapható, de ha visz valaki négy tojást, kap fél liter petroleumot, nem ugyan az üzletben, *hanem bent az udvarban.* Ha nincs tojás, elfogadnak öt liter tengerit is egy liter petroleum, vagy öt csomag dohány fejében. A trafikos ad egy tíz filléres csomag dohányt azért a tojásért, amely harminc fillért ér. Cukrot is csak az kap Borossebesen — írja előfizetők — aki vesz kávét, de csak olyat, amelynek kilója husz korona. Szóval a városi embert a falusiak egyfelől azzal taszítják a kétségbeesésbe, hogy elrejtik a gabonájukat és a Hadi Termény nem jut elég liszt-hoz és kénytelen a városokban leszállítani az adagokat, másrészt pedig elviszik a városból azokat az élelmiszereket és szükségleti cikkeket, amelyeket mi csak készpénzért vásárolhatnánk, de sem tojással, sem buzával, sem tengerivel, sem burgonyával megfizetni nem tudunk.

Nem újság az, hogy a maximálás keveset változtat a kétségbeesítő helyzeten, mert a legtöbb áru eltűnik a piacról, mihelyt annak az árát a hatóság megszünteti. *Igy történt ez a szappannal is.* Alighogy megjelent a kormány rendelete, amely négy és az átmeneti időben hét koronában állapítja meg ennek a fontos szükségleti cikknek az árát, a nagy készletek *hirtelen eltűntek az üzletekből.* Már most aggódik a közönség a miatt, hogy ha január elsején életbelép a szappan rendelet, akkor egyszerűen megszüntetik a szappan készítését. Remélhető, hogy Arad város tanácsa rövidesen országos akciót indít, amelynek az legyen a célja, hogy a kormány tudomásul vegye a közönség aggodalmát és éljen a kivételes törvénynek azzal a felhatalmazásával, amely jogot ad neki arra, hogy *közszükségleti cikkeket gyártó üzemek tulajdonosait a gyártás folytatására kényszerítse.* Hogy a szappanhiány már eddig is milyen következményekkel jár, arról lapunk más helyén bizonyítékokkal is szolgálunk.

Huszonöt kilométerre Bukarest erődjétől.

(Ha az ellenség átjut a határon, Románia elveszett.)

(Saját tudósítónk teleteljelentése.)

Szótiából jelentik: Mackensen lovassága, mely az Alexandria—bukaresti utvonalon mentén nyomul előre, már csak negyven kilométernyire van Bukarest erődvonalától és huszonöt kilométernyire Bukarest előretolt erődjétől. Lovasságunk a szerbekből és oroszokból álló lovassági erőket, melyek el akarták zárni az utat, visszavetette és három ágyút zsákmányolt. Bukarestben egyetlen orosz hadtest van, mely távolról sem elegendő a nagy kiterjedésű erőművek megszállására és megvédésére.

Az oroszok és oláhok katasztrófális vereségüket dobrudzsai heves támadásukkal igyekeznek ellensúlyozni. Romániában és a Dunánál az oroszok minden kísérletét véresen visszavertük. Sarrail tovább folytatja támadását Paralovótól délkeletre. Az 1050-es magasságon hatalmas tüzérségi előkészítés után megfeszített erővel négyszer törtek előre és ugyanannyiszor véres fejjel futottak vissza. Bogodrica falnál az olaszok és franciák támadása már tüzérségi tűzünkben összeomlott. A német-bolgár csapatok ellenálló ereje Monasztir kiürítésével semmit sem szenvedett.

A Frankfurter Zeitung jelenti Londonból, hogy Románia politikai és katonai vezetőségében nagy személyváltozások állanak küszöbön. Brătianu miniszterelnök állása is megrendült.

A Fortnightly Review novemberi száma cikket közöl arról, hogy micsoda jelentősége van Romániának a középponti hatalmakra nézve. A fejtegetés során a cikkíró fölveti azt a kérdést, hogy mi lenne Románia legyőzésének az eredménye és a kérdésre így felel:

Németország azt reméli, hogy Romániából kenyeret, húst és más élelmiszert kaphat. Románia körülbelül hat és fél millió tonna gabonát otthon fogyaszt el és mintegy három és fél milliót kivisznek az országból. Ha az oláhoknak fél adagot juttatnának, akkor ők körülbelül három millió tonnát használnának el és a németek számára hét millió maradna, nem is szólva arról a készletről, amely még az elmúlt évekből maradt meg. A németek azonkívül a gabonatermelést technikával meg tudnák duplázni. Británia Blokádjának hatása ezzel megsemmisülne. Németország húst, gyapjút, lovat, petróleumot is kapna és mindennek előteremtését még végtelenül fokozni is lehet. Akkor azután Németország és Ausztria és Magyarország korlátlanul kitudna tartani. Románia a középponti hatalmak számára sztratégiai elsősorban azért fontos, mert a berlin—konstantinápolyi út számára nemcsak a belgrád—nisz—szófiai összeköttetés állna rendelkezésükre, hanem akkor három utirány lenne a kezükben, nem tekintve a Dunát, amelyből esatorna visz az Elbához, úgy, hogy a Fekete-tenger német-osztrák tengerré változnék. Németország bekeríthetné Szalonikét, úgy, hogy nekünk le kellene mondanunk a Balkán meghódításáról. A középponti hatalmaknak akkor a hosszú oláh határ helyett csak a bécszár-

biai Oroszország ellen kellene tartaniok és Oroszország legtermékenyebb részeiben Oroszát, Nikolajevet, Kersont fenyegetnék. Oroszországnak Odesszát kellene védenie és talán föl kellene adnia Orményországot, Tótokországot legyőzésének céljával együtt. Romániának nincs elég csapata a hosszú határ számára, nincs elég municiója. Oroszország inkább gyöngítse meg nyugati frontját, semminthogy Romániát cserbe hagyja: amaz csak idővesztést jelentene, Románia megsemmisülése ellenben állandó vesztesége maradna.

Ha az ellenség teljesen átjut a határon, Románia veszte van; Bukarest mint vár ma épp oly értéktelen, mint Lüttich és Namur.

Ha ellenben Románia győz, akkor onnan, mint közép pontból meg lehet támadni Bulgáriát vagy Magyarországot. Németország veresége Romániában súlyosabb csapás volna, mint Verdun és nagy csalódást okozna azoknak, a kik azt remélik, hogy román élelmiszerekhez jutnak.

Ferenc József mint mecénás.

(A színészbarát király.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Elhalt királyunkat sok mindenféle kötelék fűzte a színészethez: elsősorban a műértő mecénásé. A császárváros két udvari színháza: a Burgtheater és a Hofoper legsajátosabb tulajdonához tartozott, a budapesti m. kir. Operaház fentartásához pedig jelentékeny szubvencióval járult. Az udvari színházak dolgait legutóbb Montenuovo herceg főudvarmester intézte, előtte Besetzny mint intendáns, ennek előtte pedig Hohenlohe főudvarmester. Az utóbbi tizenöt év alatt a király sohase jelent meg az udvari színházakban, csupán Ischlben hallgatott meg néhány operett-előadást. Lelkes élvezője volt a klasszikus bécsi és francia operettnak és nemes izlése nem tudott kibékülni a modern operett szélhámoskodásaival.

Gyakran foglalkozott színészeinek személyes ügyeivel és megesett, hogy mulatságos kétségbeeséssel kellett konstatálnia, hogy a színház különös talaján még az ő nagy hatalma se képes bizonyos intrikákat beszüntetni. Schrott Katalint, ezt az elsőrangú művésznőt például, akit az egész királyi ház kedvelt és protegált, küntrikálták a császár színházából, a Burgtheaterből!

Igen jellemző a következő történet, amely annak idején Bécsben szájról-szájra járt: Stéger, az ünnepelt hőszeniorista egyszer megint összekülönbözött a Hofoper vezetésével és szerződésének felbontásához ragaszkodott, amibe — kénytelen-kelletlenül — bele is egyeztek. Mint kamara-énekes, bucsu-audienciára jelentkezett a királynál.

— Hát elhagy bennünket? — kérdezte a király kedvelt művészt. — Nem lehet a dolgot valahogyan rendbe hozni?

— Oh igen, felséges uram, — mondá a hőszeniorista, — ha feltételeimet teljesítenék.

— És mik azok?

Stéger rágyújtott feltételeinek nagyárijára... Ez meg ez meg ez... A király jóságosan hallgatta...

— Es el kell bocsátani az igazgatót, meg az intendáns... fejezte be sorozatát a mű-

vész, aki nem vette észre a humor felcsillanását a felséges ur szemében. Ekkor a király közbevetette:

— Es nekem, kedves Stréger, — nekem — szabad tovább uralkodni?...

Egy másik eset, amikor színész érdekében királyi hatalmával közbelépett, a következő volt:

Odilon asszony egy hatalmas pérfkirály segedelmével tébolydába akarta csuktatni akkor férjét: Girardit, az osztrákok ünnepelt művészt. A leghíresebb pszichiáterek kiállították róla a bizonyítványt, amely szerint ön- és közveszélyes örült, aki vallási és üldözési mániában szenved. (Ma is még minden este játszik ez az „örült”, a hetvenkét éves ifju, a Carl-Theater Mei Annerl! című operettjében, a közönség osztatlan tetszése mellett).

Egész Bécs városában kereste a rendőrség Girardit, aki keservetes üldöztetésében Schrott Katalin hietzingi villájában rejtőzködött el. A művésznő, aki megsajnálta méltatlanul üldözött kollégáját és igénybe vette udvari összeköttetéseit. Így a király is tudomást szerzett a dolgról és megmentette a tébolyda karmai közül Girardit. Ausztria-Magyarország uralkodója mégis csak hatalmasabbnak mutatkozott, mint ama bizonyos péncz király.

Az udvari színházak vezetésében ismételtén kitént, hogy a király — akárcsak a politikában — ki tud engesztelődni emberekkel, új irányzatokat megért és a korrallal halad. Laube, Jung-Deutschland megbélyegzett forradalmára a Burgtheater direktora lett, — Mahler Gusztáv, az új német művészetnek — Strauss Richard és Reger mellett — a legmodernebb nagysága (amellett még zsidó származású is) a Hofoper teljhatalmu karnagya, majd direktora.

Mikor Mahler a bécsi műintézetbe bevonult, első dolga volt, hogy a különböző nagy és igen nagy urak szeretőit kidobatta. Nagy ribillió támadt. Futkosás és pártfogás. Hiába! Valaki nagyon örült a tisztogatásnak. „Aur rein machen!” lett a jelszó.

Egy dilettáns és nagy befolyású főúr érdekében, aki a m. kir. Operaház sorsára nézve sokkal végzetesebb hatást gyakorolt, mint Mahler Gusztávra, amikor ezt a nagy művészt innét elűzte, — mindenképen ambicionálták, hogy a bécsi Hofoperben valamelyik „műve” színrekerüljön. Hiábaválónak bizonyult minden protekció, minden óhajnyilvánítás a felsőbbség részéről. Végül tudtára adták Mahlernek, hogy legfelsőbb helyen is szívesen látnák, ha tagadó magatartásáról lemondana. Erre Mahler kijelentette, hogy csak abban az esetben hozza színre a főúr művét, ha ráirathatja a színlapra:

— Auf Befehl Seiner Majestät!

Ez a parancs nem jött meg. De a király nem haragudott meg a hajthatatlan művészre.

Egyike a legkedvesebb vonatkozásoknak, amely elhalt királyunkat — átvitt értelemben — a színészethez kötötte, a saját legszűkebb családi köréhez tartozott. Clemens főherceg, Valéria főhercegnő bájos és élénk fiacskája, öt-hat esztendőskorában nem közönséges színészi talentumot mutatott. Az elragadó kis főherceg pompásan tudott utánozni, — még a felséges nagypapát is. Egész gyerekkabaré volt Ischlben, amikor az agg király mulatságára a pöttöm művész előadta egyes számaint: pl. Nagypapa szalutál, — vagy: Nagypapa vadászatra indul, — vagy Nagypapa haragszik.

Most már legördült a tüggöny.

Gergely István.

Az ötödik hadikölcsön.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Bár I. Ferenc József király halála az általános nemzeti gyász szomorúságát teszi urrá, mégis reménykedő bizakodással tekintünk az ötödik, hadi pénzügyi műveletünk várható sikere elé. Az immár örökre elköltözött nagy uralkodó nemes élete a rendületlen bizalom, a jövőbe vetett meg nem ingatható hit és az utolsó pillanatig helytálló kötelességteljesítés minden időkre ragyogó mintaképe és e reánk maradt drága örökségi örökség éppen a gyász komor perceiben kell, hogy a nemzet igazi közkinésévé váljék és a nemzet ellentálló erejét a végsőkig való kitartásra megacélozza és hazafias áldozatkészségét a legmagasabbra hatványozza.

Az ötödik hadikölcsön a jó reménység zászlójával indul útjára. A természet nagy áron való értékesítése és a gazdasági életnek csekély tökefelhasználó képessége folytán a pénzpiaccon országos gyümölcsöző elhelyezést kereső nagy pénzösség uralkodik. Győzelmes haditényeink szakadatlan sorozata a háborút a végső kifejlődés, a befejezés felé viszi és az alattomosan ellenünk törő Romániára mért hatalmas csapások után és e révén kialakuló rendkívül kedvező hivatásos helyzet mellett a világháború a mi javunkra eldöntöttnek tekinthető. Ily körülmények között biztosra vehetjük, hogy már az első napokban a jegyzések kedvezően fognak alakulni és már eleve ki fognak bontakozni a várható nagy siker körvonalai. A nagy töke sok milliós előzetes jegyzései erre engednek következtetni.

Az aradi bankoknál ma az alábbi jegyzéseket eszközölték:

Az Arad-csanádi Takarékpénztárnál a mai nap folyamán 44.600 koronát jegyeztek. Összes eddigi jegyzés 614.000 korona.

Aradmegyei Takarékpénztárnál összes eddigi jegyzés 236.000 korona.

Viktoria Takaréknál a mai napon 15.000 koronát jegyeztek. Összes jegyzés 30.000 korona.

Az Aradi Általános Takarékpénztárnál történt eddigi jegyzések között vannak: Flesch Szilárdka (Monostorszegh) 18.000 korona, Singer Antal (Lippa) 10.000 korona, Färber Lajos 10.000 korona, Neumann Hermann 4000 korona, Keppich Jakab dr. 2000 korona, Stárk Sándor 2000 korona, Popper Károly 2000 korona, összes eddigi jegyzések: 52.200 korona.

Előléptetések. A király Mann Adolf dr. népfelkeltő aradi főorvost, aki a háború kitörése óta szakadatlanul, a harcok teljesítésére nemes feladatát, ezredorvossá, Graf Sándor műszaki tisztet műszaki főtiszté és Szabloczky János 2. népfelkeltő gyalogezredbeli hadnagyot főhadnaggyá léptette elő.

Wölfling Lipót cikke a királyról. Hágából jelentik: Az egykori Lipót Ferdinánd főherceg, a mostani Wölfling Lipót 1903. december 11-én átadott egy cikket a Daily Mailnek azzal a megjegyzéssel, hogy csak Ferenc József király halála után szabad nyilvánosságra hoznia. A cikkben eddig ismeretlen szomorú és vig emlékeket elevenít fel az író az elhunyt uralkodóval. Elmondja többek közt, hogy Rudolf trónörökös halála után rövid idővel részt vett a királyi palotában egy ebéden. Az egész idő alatt senki egy szót sem szólt. A királyné csendesen sirdogált, hozzá sem nyult az ételéhez, ugyanígy cselekedett a király is és a vendégek is. A dínér befejezése után nyomban felkelt a királyné, búcsúzás nélkül távozott a teremből és kitérő sírását ajkain tartott zsebkendőjével nyomta el. A király némán nyújtotta a jelenlétüknek a kezét. Először láttak köny-

nyeket a szemében a környezetében élők. Az összes asztaltársak közül egyedül Wölfling Lipót van életben.

HIREK.**Minoriták szabadulása oláh fogságból.**

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az erdélyi oláh betörés idején, mikor a határmenti székely városokból menekült mindenki, aki futni tudott, a kézdivásárhelyi katolikus főgimnázium két öreg minorita tanára ott maradt, önként vállalva, hogy a templom és a kolostor műkincsait megoltalmazzák és a város lakóinak kegyelmet kérnek a hóditóktól. Az egyik professzor, Kreskovics Ignác minorita-rendi atya ifjú korában Rómában végezte tanulmányait, s jól beszél olaszul. Mikor az oláhok bevonultak Kézdivásárhelyre, zengő oláh szónoklattal kért kegyelmet a minoriták rendházának.

Amíg az oláh hadsereg a kiűritett Erdélyben ellenállás nélkül nyomult előre, a két minoritának semmi bántódása sem történt, de mikor az oláhoknak menekülniök kellett Kézdivásárhelyről, a két szerzetest is magukkal vették tiszul. Azóta nyomuk veszett. Az aradi minoriták már Róma útján is tudakozódtak a két magyar minorita sorsa iránt.

Most aztán nagy meglepetésére az aradi minoritáknak, megkerült a két kézdivásárhelyi tanár. Krajova elfoglalásakor szélnek eresztették őket az oláhok s a két öreg szerzetes hóbanfagyban napokon át bolyongott a hegyek közt, míg a mi katonáink rájuk találtak.

A két minorita tegnap már Nagyváradon át Kézdivásárhelyre utazott. Ott elmesélték, hogy milyen kétségbeesett állapotok vannak Romániában s mily reménytelen az oláh hadsereg helyzete. Ők is ennek a fejvesztett menekülésszerű visszavonulásnak köszönhetik, hogy megszabadultak a további szenvedésektől, mert egész októberben hol szekeren, hol gyalog hurcolták magukkal az oláhok a két magyar tanárt. Szerencsésükre Romániában bőségesen van élelmiszer a falvakban s a menekülő lakosok most mindent hátra hagynak, mert különben hosszú vándorlásukban éhen kellett volna veszniök.

Repülőgéppel lezuhant**aradi megfigyelő tiszt.**

(Pécsely Béla hősi halála.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A 33. gyalogezred tisztikarát ismét érzékeny veszteség érte. Messziről, az olasz harcokról érkezett a szomorú hír, mely Pécsely Béla, a 33. gyalogezred egyik fiatal szimpatikus hadnagyának hősi haláláról számol be. Pécsely Béla az olasz harcok levő egyik repülőszázadnál működött, mint megfigyelőtiszt. Ő maga helyezte magát ide pár hónappal ezelőtt. Pár hét előtt hosszabb szabadságát töltötte Aradon. Aztán elment megint s most csak halálhíre jött vissza. Repülés közben, a gépet, melyen szolgálatát teljesítette, ellenséges golyó érte s a repülőgép lezuhant. Bővebb részleteket erről a tragikus esetről egyelőre nem tudni; mert mindössze két távirat érkezett a frontról, a szerencsétlen végű fiatal hős apjához, Pécsely Béla nyugalmazott Máv. ellenőrhöz. A két távirat közül az egyik azt jelentette, hogy Pécsely Béla ellenséges golyótól talált géppel lezuhant; a másik pedig a lesújtó hírt hozza: hogy meghalt.

Pécsely azok közé tartozik, akik a háború kitörésekor kezdtek meg a katonai pályájukat. Aradi fiu volt, itt végezte iskoláit s a háború kitörése előtt a szombathelyi főgimnáziumnak volt rendes tanára. Innen szólította el a nagy kötelesség. Mindjárt a háború elején az aradi harminchármasoknál kezdte meg az új karriert. Először a lövészárkok katonája volt, megkapta a két vitézségi érmet, majd hadnaggyá léptették elő s azután kérte áthelyezését, a repülőkhöz.

Huszonhat éves volt mindössze, szülei jó fiut, a hadsereg kitűnő katonát s az ifjuság nagytudású, szeretett fiatal tanárát veszítette el benne.

LEGÚJABB.

Reggel 3 órakor érkezett telefon jelentés.

A francia kamara titkos ülései.

Pétervárról jelentik: Bobrinszky gróft felmentették a földművelésügyi minisztérium vezetéséről és főudvarmesterré nevezték ki. Ideiglenesen helyettese, Rittich vezeti a minisztériumot.

Párisból jelenti az Havas ügynökség: A kamara ma megkezdte titkos üléseit, amelyen nagyszámú katonai, politikai és diplomáciai kérdésre vonatkozó interpellációt terjesztettek be. A titkos ülések napokig eltartanak.

Londonból jelentik: Az alsóházban tegnap Cecil lord államtitkár a görög helyzetről nyilatkozott és kijelentette, hogy az sokkal természetlenebb, semhogy soká tartható lenne. Végre választani kell az udvar és Venizelosz között.

— Gyászistentisztelet a királyért. Az aradi izraelita hitközség megdicsőült királyunk temetése napján hoinap, november 30-án délelőtt 11 órakor a zsinagógában gyászistentiszteletet tart, melyre a polgári és katonai hatóságokat és a nagyközönséget meghívta.

— A belügyminiszter intézkedései a koronázásra. Budapestről telefonálja tudósítónk: Sándor János belügyminiszter hétfőn délben Perényi Zsigmond báró és Némethy Károly belügyi államtitkárok kíséretében fölkereste a főkapitányság épületében Boda Dezső főkapitányt. A miniszter és az államtitkárok megbeszölték a főkapitánnyal a királyi pár tartózkodási idején és a koronázás napján szükséges rendőri intézkedéseket. A tanácskozás több mint ötnegyed óra hosszat tartott. Ma délelőtt tíz órakor a belügyminiszter újból felkereste a főkapitányt és körülbelül háromnegyed óra hosszat időzött nála.

— Wilson kabalája. Wilson elnök, ugylátszik, a babonás emberek közé tartozik. Es ha hinni lehet a párisi Figarónak, akkor minden szerencsés eseményt a tizenhárom számnak köszönhet. Teljes nevének Woodrow Wilsonnak tizenhárom betűje van. Ugyanannyi betűből áll feleségének, Eleanos Wilsonnak a neve, sőt mind a három leányának a neve szintén tizenhárom betűből áll. De még ennél is jobban bizonyítja a tizenhárom szám befolyását az elnök életére, hogy mikor elnöke lett a princestoni egyetemnek, éppen tizenhárom éve volt már a tanára. Mikor Tait és Roosevelt felett győzelmet aratott, annak az évnek számösszege tizenhárom volt. Sőt, mi több, éppen 1912. január 13-án lett elnök. De, ugylátszik, hogy még most is szerencsét hoz neki ez a babonás szám. Az amerikai lapok ugyanis azt írják, hogy Kalifornia állam tizenhárom delegátusa döntötte el Wilson javára a választási harcot és ez annál feltűnőbb, mert Kalifornia eddig mindig republikánus párti volt.

— Az aradi kereskedők gyászja. Az Aradi Kereskedők Köre kedd este választmányi ülést tartott, amelyen Kneffel Lajos elnök meleg szavakban méltatta a nemzeti gyászt, amellyel a magyar kereskedő osztály I. Ferenc József király elhunyt feletti fájdalmában osztozik. A választmány határozatából a kör elnöksége a következő felhívást intézi az aradi kereskedőfőnökökhöz: Az Aradi Kereskedők Köre azon kéréssel fordul a t. kartársakhoz, sziveskedjenek mélyen érzett gyászuk jeléül szeretett királyunk temetése idejére t. é. november 30-án csütörtökön délután 2 órától 5 óráig üzletüket összes redőnyök lehúzásával zárva tartani.

— Két millió szerb pusztult el. Pétervárról jelentik: Stojanovics, a belgrádi egyetem volt tanára Pétervárra érkezett, ahol számszerű adatokkal törekszik bebizonyítani, hogy a háborúban eddig kétmillió szerb pusztult el.

LEGUJABB.

Reggel 4 órakor érkezett telefon jelentés.

Bethmann-Hollwegh a békéről.

A birodalmi gyűlésben a Hazai segédszolgálatról állítandó javaslatot tárgyalták. A karzatok zsufolva voltak Kämpf elnök üdvözlő a kancellárt 60-ik születésnapja alkalmából. Majd Bethman Hollweg kancellár emelkedik szólásra. A javaslat indoklásául azt mondja, hogy a telhetetlen háboru tovább tombol, mert ellenségeink így akarják. Az elmúlt nyarat úgy ünneplik, mint amely győzelmet hozott számukra. Amde vonalaink áttörhetetlenek. *Románia megfizetett bűneiért.* Isten mindenütt segített minket ezentul is segít. Csapataink emberfölötti teljesítményei, amelyekért szavakkal nem mondhatni köszönetet, tiszta lelkiismeretünk, hogy mi *elsőként*, egyetlenekként hajlandók voltunk és vagyunk a háborut létünket és jövőnket biztosító békével befejezni, jogot adnak a bizakodásra. *Ellenségeink még nem akarnak békét*, mert emberanyag dolgában messzire felülmúlnak bennünket. Majdnem az egész világ hadiszert szállít ellenfeleinknek. Hogy mit jelent ez, megmutatták a sommei harcok.

Minden nappal, amelylyel a háboru tovább tart, az ipar és a szervezet döntőbbekké válnak a háboru befejezésére. Minden otthon dolgozó kéz, amely ágyukat és lövedékeket készít, egy embert pótol, amelyik nem dolgozik, az ellenségeinket segít meg.

A törvényjavaslatot nem a zöld asztaloknál szövegezték meg. Alapgondolata a lövészárkok pergőtüzéből keletkezett. A törvényben elírt szervezetek elősegítik a közeli sikeres megoldást. A nép egész erejét kell megszervezni a hadigazdálkodás számára. Ez óriási beavatkozás ugyan a gazdasági életbe, ámde a háboru erőszaka ennél is nagyobb. A kényszert lehetővé kellett tenni, mert csupán ezáltal alkothatják meg a frontmögött a munka hadseregét. Sikert csak akkor remélhetünk, hogyha ipari és mezőgazdasági szervezetek önként szentelik munkaerejüket a magasztos célnak.

Hogyha künn a harcokban százezren vérzenek a haza szolgálatában, akkor idebaza egyetlen férfi sem hozta meg az utolsó áldozatot, hogyha tétlenül türi a háborutól felidézett nélkülözéseket. A hazáért elesett hősekkel szembeni kötelesség mindenkinek ottan felhasználni erejét, ahol legjobban értékesítheti a háboru céljának érdekében, amelyen felépíthetjük a jövőt, amely kifelé erős, belül szabad lesz. Az új munka új erőt hoz és közelebb juttat a győzelmes befejezéshez, a békéhez.

Stein hadügyminiszter és Helfferich államtitkár és a pártok vezéreinek felszólalása után a javaslatot elfogadták.

— **Elhunyt újságíró.** A Vidéki Hirlapírók Országos Szövetségének temesvári választmánya mélyszégy gyászal jelenti, hogy a temesvári újságírói kar legrégebb tagja, a derék, kedves, atyai jóindulatú kolléga, a temesvári sajtónak harmincöt év óta megbecsült munkása Totis Mór, életének 59. évében meghalt. Temetése szerdán, a hó 29-én délelőtt 11 órakor volt. Emlékét megőrizzük: a tisztas újságírói munka halottja 61

— **A száguldo auto áldozata.** Mai lapunkban hírt adtunk arról a balesetről, mely tegnapi Boczkó-utcában történt. Egy sebesült-szállító automobil végig száguldova a keskeny utcán, nem tudott kikerülni egy kis kizökcsit s felszaladt a gyalogjáróra, ahol négy embert a falhoz szorított. Nikora Anna napszámosleány és Argyelán Miklós kőműves súlyosan megsérült s a sebesült-szállító mindkettőjüket a megyei kórházba szállította. Ma reggelre mindkettő meghalt. A rendőrség a sebesült-szállító gondatlan vezetője ellen folytatja az eljárást.

— **Temetés.** Nagy részvét mellett temették el ma Ujaradon a Budapesten elhunyt rétháti Kovacsics Lajos dr., temesmegyei nyugalmazott árvaszéki ülnök Ujaradra szállított holttemét. Az ujaradi temető kápolnájában felállított ravatálnál a család nagyszámu tagjain kívül számos barátja, tisztviselő társa és Temesvármegye küldöttsége jelent meg. Katolay Zoltán dr. Temesvármegye nevében megható, meleg szavakkal bucsuzott el szeretett kártársától és elhelyezte a ravatalon Temes vármegye és Temesvármegye árvaszékének koszorúját. A ravatalt igen sok virág és koszoru borította. Az egyházi szertartás után elhelyezték a koporsót a sírboltban.

— **A cukorral állandóan ellátottak jelentése.** A városi tanács 30223/1916 sz. határozata folytán felhívom az összes aradi kávésokat, kávémérőket, vendéglősöket, kifőzőket, cukrászokat, mézesbábosokat, kórházakat, internátusokat, ételek kiszolgáltatásával foglalkozó egyesületeket, hogy egy hónapra szóló cukorszükségletüket hivatalom iparügyi osztályában f. év december hó 1 és 2 és 4-ik napján mindenkor a hivatalos órákban jelentsék be, hogy üzemük folytatásához szükséges állandó cukorellátmány részükre a Cukorközponttól kiutalt mennyiségből biztosítható legyen. Utólagos bejelentések figyelembe vehetők nem lesznek. Green Nándor főkapitány.

— **Nem kapható kenyér a kávéházakban.** A polgármester a következőket rendelte el: A kávéházakban és kávéházakban a kenyér kiszolgáltatását 1916. december 1-től *betiltom*. A vendéglőkben kiszolgáltatható kenyéradag sulyát 1916. december hó 1-től 4 dekagrammban ezennel megállapítom. Egy-egy ilyen sulyu kenyéradag ára 4 fillér s egy darabnál többet egy személy részére egy étkezés alkalmával nem szolgáltatható ki. Figyelmeztetem büntetés terhe mellett a vendéglősöket, hogy helybelieknek a kenyéret kizárólag kenyérbegy ellenében adhatják ki. Varjassy Lajos, polgármester.

— **Adomány.** Grünwald és Moskovitz aradi cég a város szegényei között kiosztás céljára 800 negyedkilogrammos csomag kristály cukrot juttattak a polgármesteri hivatalhoz.

— **Mindenki keresse fel Fischer Simon** Nagyruházát a Szabadság-téren. Trikók, harisnyák, férfi ingek, kalapok nagy választékban, gyermek-kocsik gyári raktáron. 5628

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Nem alakíthatják meg

a „Hangya” aradi fiókját.

(A mozgalom vezetői a közönséghez.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az aradi törvényszék vezetősége köréből néhány héttel ezelőtt nagyszerű és humanus célt szolgáló mozgalom indult ki, hogy a „Hangya” budapesti fogyasztó szövetkezet fiókját Aradon felállítsák. Azonban, sajnos, a vezetőség minden számítását maga a „Hangya” huzta keresztül és az aradi fiók nem alakulhatott meg. A vezetőség, a közönség tájékoztatására, az alábbi kommunikét adta ki:

A „Hangya” fogyasztási és értékesítő szövetkezet budapesti igazgatóságának kezeink közt levő két rendbeli levélbeli biztató ígérete alapján egy Aradon létesítendő fiók felállítását vettük tervbe, s a központi igazgatóság egyenes kívánságára az előmunkálatokat folyamatba tettük, s eddig mintegy 800 aláírást gyűjtöttünk is. November 21-én az igazgatóság levélbeli ígéreteitől eltérőleg váratlanul arról értesített, hogy a szövetkezeti fiók létesí-

tése csakis azon esetben lehetséges, ha az illetékes közigazgatási hatóság előre biztosítja, hogy a központok által rendelkezésére bocsátott éleltszükségleti cikkekből (liszt, cukor, petróleum, hűvelyes vetemények stb.) a szövetkezet kötelekéhez tartozó családok, illetve tagok illetményei a hatóságok által mindenkor a szövetkezeti fiók rendelkezésére bocsátatnak. Erre vonatkozólag a közigazgatási hatósággal tárgyalásba bocsátkoztunk, de attól elutasító választ kaptunk. Ezekből nyilvánvaló, hogy mi az előmunkálatokat, a taggyűjtést, a Hangya központi igazgatóságának levélben biztató ígéretei alapján, a legnagyobb jóhiszeműséggel eszközöltük, miután azonban a legutolsó levél s a közigazgatási hatóság nyilatkozata alapján alapos kilátásunk nincs arra, hogy a szövetkezeti tagok szükségleteit a szövetkezet korlátozott mértékben is kielégíteni tudná s miután e tekintetben a felelősséget a központ magáról éppen a legszükségesebb árukra vonatkozólag váratlanul elhárította, más beszerzési forrásra a mai viszonyok között pedig még csak kilátás sincs, — így meggyőződésünk szerint a kívánt eredmények a tagok megelégedésére a mai viszonyok közt el nem érhetők, miért a szövetkezeti fiók alapításáról ezidő szerint leteztünk s a jelentkezők által aláírt „tagsági törzskönyveket” megsemmisítettük. Aradon, 1916. évi november hó 24-én. Az előkészítő bizottság.

A Haditermény Részvény Társaság közgyűlése.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A Hadi Termény Rt. kedden délután tartotta első rendes közgyűlését Schmidt József dr. vbtt. elnöke alatt. Az elnök bejelentette, hogy Tisza István gróf miniszterelnök a társaság alapszabályaiban biztosított jog alapján a legközelebbi rendes közgyűlésig terjedő időtartamra a társaság elnökévé Schmidt József dr. vbtt. tanácsost, az igazgatóság tagjaivá pedig az eddigi tagokat és pedig Balogh Elemért, a Hangya vezérigazgatóját, Bódy Tivadar dr. alpolgármestert, Emich Gusztáv dr. miniszteri tanácsost, Garami Ernőt, a Népszava szerkesztőjét, Grün János dr. pénzügyminiszteri tanácsost, Hatvány Károly báró nagybirtokost, a Vidéki Malomiparosok Országos Egyesületének elnökét, Jeszenszky Pált, a Mezőgazdák Szövetkezetének vezérigazgatóját, Kiszely Gyula belügyminiszteri osztálytanácsost, Klein Gyulát, a Magyar Általános Hitelbank igazgatóját, Langfelder Edét, a Fővárosi Malomegyesület elnökét, Mihalic Adolf dr. báni tanácsost, Rubinek Gyulát, az Omke igazgatóját, Sándor Pált, az Omke elnökét, Serbán János miniszteri tanácsost, Simon Jakabot, a tőzsde alelnökét, Somssich László grófit, Végh Károlyt, a Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. igazgatóját továbbá új tagul Ivády Béla földművelésügyi miniszteri osztálytanácsost nevezte ki. Az elnök meleg szavakkal üdvözölte az igazgatóság új tagját és megállapítván a közgyűlés határozatképességét, előterjesztette az első üzletvevőre vonatkozó igazgatósági jelentést, a mérleget és üzleteredmény-számlát Tóth Jenő dr. miniszteri tanácsos, a felügyelő-bizottság elnöke előterjesztette a felügyelő-bizottság jelentését.

A közgyűlés elé terjesztett javaslat részletesen beszámol a H. T. működéséről megalapításának kezdetétől, 1915. július elsejétől 1916. június harmincadikáig terjedő időszakban. Egy kis monografia ez, mely nem a szablonos igazgatósági jelentések kapcsára készült, hanem a háboru után következő időkre is maradandó értékű leírás annak az óriási organizációnak. A H. T. gigantikus méreteiről képet alkothatunk néhány adatból amelyek jelentősek. Takarmányban, hűvelyesekben és

FOG- tömések, aranyból, platina, arany és ezüst, amalgamból és a fog színével azonos porcellánból. ::

FOG- koronák, hídak, egész fogsorok szápadlás nélkül aranyból, platinából vagy porcellánból. ::

FOG- Kővek eltávolítása, fogak fehérítése és hibás fogsorok átalakítása, valamint javítása. ::

FOGHUZAS. Tizenhét éves fogtechnikai gyakorlatom, amely idő alatt Berlin, Lipcse, Brüsszel és Londonban, nemkülönben Amerikában a legkiválóbb fogspeciálistáknál mint asszisztens működtem, továbbá tekintve azt, hogy műtermem a mai kor legelőkelesebb műszereivel van felszerelve, elég garanciát nyújt, hogy még a legkényesebb esetekben is a legteljesebb mértékben megfelelhessek. **JACOBI GYULA** vizsg. fogtechnikus Szabadság-tér 4. Bejárati Eötvös-utca 17. Telefon 757. szám.

kenyermagvakban egy év alatt lebonyolított áru huszmillió métermázsá volt. Szállítások ellenőrzésére kiadtak 1.100.000 darab igazolványt körülbelül hatvanmillió métermázsá különböző árurol. A kormány intézkedései folytán eredeti munkakörén kívül a H. T. vállalta még a külföldi eredetű vaj, sajt, élőállat, vágott hus és sózott hal vásárlását és behozatálát. Ezenkívül a belügyminiszterium megbízásából nagyobb mennyiségű zsirt és szalonnát vettek át a törvényhatóságok között való felosztás végett. A könyvszerinti forgalom 28 milliárd, a folyósított áruszámlák 180.000 darabra emelkedtek, a napi posta 20—25 ezer darab kimenő ügyszer. Ebből az óriási forgalomból a mérleg szerint 18.255.394 korona 18 fillér maradt bruttó nyereségként, melyből azonban majd 48 millió a költség és a több mint ezer főből álló tisztviselői kar fizetése, egy millióval valamivel több az adó és illetékter, 75 millió tartalékoltatott és 49 millió korona maradt tiszta nyereségnek. Ebből azonban csak 300.000 koronát — részvényenként 150 koronát — kapnak öt százalékos osztalék címén a részvényesek, a fennmaradó 46 millió koronát tartalékba helyezik.

A közgyűlés úgy az igazgatóság jelentését, mint a mérleg- és üzleteredmény számlát, valamint a nyereség hovatfordítására vonatkozó javaslatot változatlanul, egyhangulag elfogadta és az igazgatóságnak, valamint a felügyelőbizottságnak bizalmat és köszönetet szavazott. A felügyelőbizottság tagjaivá egy évi időtartamra a közgyűlés egyhangú felkiáltással az eddigi tagokat és pedig Balkányi Kálmán drt, Fekete Ignác drt, Hartmann Béla pénzügyi tanácsost, Meskó Pált, Szaplóczay Mihály belügyminiszteri számvevőszéki igazgatót és Tarján Vilmos miniszteri számtanácsost választotta meg.

SPORT.

+ **Meghívó.** Az Aradi Vadászegylet 1916. évi november hó 7-ik napján déli 12 órakor a vármegyeház kistermében (I. emelet) rendkívüli közgyűlést tart, melyre a t. rendes tagokat ezennel meghívom. Tárny: A választmány javaslata a városi tanácsnak körvadászatok rendezése iránt az egylet elnökségéhez intézett átirata ügyében. Baross Ferenc dr. elnök.

Új könyvek.

* **Jövedelemadó, Hadi nyereségadó.** A nyilvános számadásra kötelezett vállalat kereseti adója cím alatt jelent meg a fenti adókra vonatkozó törvények teljes szövegével, a törvények indoklásával, példákkal és magyarázatokkal ellátva dr. Knepp Sándor pénzügyminiszteri titkár által, dr. Berényi Pál budapesti ügyvéd közreműködésével szerkesztett három könyv. Nemcsak az intézetek, részvénytársaságok, stb., hanem magánemberek részére is nélkülözhetetlen segítőül szolgálnak e könyvek, mert minden idevágó adókérdésben szakszerű, könnyen érthető és példákkal kísért felvilágosítást nyújtanak és így a helytelen adóvalonásoktól eredő károsodást elkerülhetővé teszik. A könyvek Rényi Károly könyvkiadóvállalat, Budapest, V., Vigadó-utca 1. kiadásában jelentek meg. Ara külön-külön 4 korona.

* **Bűnügyi Szemle és Büntető Jog Tára.** Az Angyal Pál dr., udvari tanácsos, budapesti egyetemi professzor szerkesztésében megjelent az egyetlen magyar büntetőjogi szaklap, a „Bűnügyi Szemle” 1. évi november 15-én megjelent 2. száma. A „Bűnügyi Szemle”-vel kapcsolatosan álló s dr. Degré Miklóstól szerkesztett „Büntető Jog Tára”-nak megjelent 3 és 4. száma. A két lap együttes évi előfizetési díja 20 K. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, I., Lisznyay-utca 18. sz. Kiadó és könyvnyomda: Wessely és Horváth, Pécs.

NEMZETI SZÍNHÁZ.
Aradon, 1916. november 30-án csütörtökön:
Országos gyász miatt a színház zárva van.

A szerkesztésért felel:
Rudnyánszky Endre távollétében:
Stauber József.

NYILTTÉR.
(Az ezen rovat alatt közlöttékért nem vállalunk felelősséget.)
Nyilatkozat.

Az Aradi Közlöny f. hó 29-iki számában „Házi tolvaj” cím alatti közleményre vonatkozólag értesitem munkaadóimat, hogy a kir. törvényszék ítéletét a kir. Táblához megfelelőbezttem s ártatlanságom tudatában bizton remélem teljes felmentésemet.

Tisztelettel
Ifj. Liszozki Lajos.
6148

Gyergyát,
Marószódát, Mosószódát,
és mindennemű háztartási, élelmi és iparcikket nagyobb és kisebb mennyiségben, belső hadszinterületre is, felelősséggel szállítok.
Gonda Nándor, Déva. 6182

SIESSSEN
az 6szli idény beálltával

FEDAK-CIPÓKRÉM

szükségletét idejekorán beszerezni. Dacára a mai nehéz viszonyoknak, sikerült az előállításához szükséges legelőkelőbb nyersanyagokat nagy áldozatok árán csekély mennyiségben beszerezni, úgy, hogy az ebből gyártott

FEDAK-CIPÓKRÉM a háboru előtti minőségnek felel meg.
Kérjen mindenütt

Orlás FEDAK-CIPÓKRÉMET
Egy doboz ára 50 fillér.

Bródy: Ezüst kecske

ARADI KOZLONY

1916. évi december hó 1-től új előfizetést nyitunk az Aradi Közlöny-re.

Előfizetési árak:

Helyben:

Egész évre	28 K. — fill.
Fél évre	14 . — .
Negyed évre	7 . — .
Egy hóra	2 . 40 .

Vidéken:

Egész évre	32 K. — fill.
Fél évre	16 . — .
Negyed évre	8 . — .
Egy hóra	2 . 80 .

Tessék mutatványszámot kérni.

2162—1916. tkvi. szám.

Arverési hirdetményi kivonat.

A világi kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Quirini Sándor és a csalákozottak kimondott Sz. Szabó István, Papp Bálint, Mandl József, Scherer Andrásné, Wéber Károly és a m. kir. kincstár végrehajthatóknak, özv. Wolf Istvánné végrehajtást szenvedő elleni 209 korona, 164 korona, 498 korona, 176 korona 20 fillér, 860 korona /és 1582 korona 62 fillér és 164 korona 14 fillér tőkekövetelés és jár. iránti végrehajtási ügyében az árverést az aradi kir. törvényszék, illetve a világi kir. járásbíró területén levő Galsa község natarában fekvő és a galsai 869. sz. tkvi. A. I. 1. és 3. sorsz. 368—64. hrsz. beltelkes háznak és 1098/a. hrsz. kenderföldnek B. 20. a. felelőre 958 korona és az 1370. sz. tkvi. A. + 1. sorsz. 8006—8026/a. hrsz. szőlőre 195 korona és az A. + 2. sorsz. 952/a. 2. hrsz. kenderföldre 84 korona mint ezenel megállapított kikialtási árban elrendelte és a fentebb megjelölt ingatlan az 1916. évi december hó 29. napjának délelőtt 9 órakor Galsa község házában megtartandó nyilvános árverésen 1120 kor., 1120 kor. és 30 koronán alul eladatul nem fog.

Arverési szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10%-át bánatpénzül készpénzben, vagy az 1881. évi LX. törvény-cikk 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 8888. sz. a. kelt m. kir. igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni vagy az 1886. évi LX. tc. 179. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál történt előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni. Az árverési vevő tartozik nyomban a bánatpénzt a vételár 10 százalékaig kiegészíteni.

Világos, 1916. évi november hó 18. napján.

Povoni, a. k. k. társaság.

Fenes Testvérek vegyi gyár, Győr. Alapított ott 1900, évi termelés 15 millió doboz.

PYRAM

CIPŐ-KRÉM

6991

Értesítem

igen tisztelt üzletfeleimet, hogy **uri szabóságomat**

Kazinczy-utca 5. sz. alól Batthyány-utca 37. sz. alá helyeztem át.

Hauptvogel Ferenc
uri szabó mester. 3887

135 koronaért egy finom téli öltönyt.

180 koronaért egy finom téli kabátot mérték után készít

Hauptvogel Ferenc
férfi szabó mester

Batthyány-utca 37. szám. 3887

115—1916. végreh. sz.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági kiküldött az 1881. évi LX. t. c. 102 §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a lippai kir. járásbírósnak 2749. számú végzése következtében dr. Missits Constantin ügyvéd által képviselt Kereskedelmi népbank takarékpénztár r. t. javára Tudor Sofron és t. lakosok ellen 2000 korona tőke s jár. erejéig 1915. december 4-én fogana osztott kielégítési végrehajtás útján lefoglalt és 900 koronára becsült ingóságok u. m. lovak, sertések és szekér nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a Hoppai kir. járásbírósnak Pk. 2749. számú végzése folytán 2000 korona tőkekövetelés, ennek 1914. január 18-tól járó 6% kamatai, 1/2% váltóidj; és 288 korona 80 fillér bíróilag már megállapított költségek erejéig Lippán végrehajtást szenvedettek lakásán leendő megtartására 1916. évi december hó 4. napjának d. e. 10 órája határidőül kitűztek és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel nyilatkoznak meg, hogy említett ingóságok 1881. LX. t. c. 107. és 108. §-ai értelmében készpénz fizetés mellett a legtöbbet ígérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adni.

Amennyiben ezen ingóságokat mások is le- és felülfoglaltattak s azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. c. 120. §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Lippa, 1916. évi november hó 20-án.

Bumba Béla,
kir. bír. végrehajtó.

6131

828—1916. g. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a vásártéren levő útnak a védőöltéstől a vásárlás bejárájáig terjedő 730 m² méternyi résznek kövezése iránt folyó év de cember hó 4-én d. e. 10 órakor árlejtést tart.

Kiküldési ár 5000 korona. Bónatpénzül ieteendő a kiküldési ár 5%-a készpénzben, vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árlejtésen csak írásbeli ajánlatokkal lehet résztvenni.

Az írásbeli ajánlatok lezárta az árlejtés megkezdése előtt nyújtandók be s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánompénznek letételét igazoló nyugta mellékelve van s ha az ajánlatot levő kijelenti, hogy az árlejtési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árlejtési és műszaki feltételek a gazdasági tanácsnok úrnál az árlejtést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági széke 1916. évi nov. hó 20-án tartott üléséből.

A gazdasági szék.

Földbirtokosoknak

15—65 évre törlesztéses jelzálog, állami, megyei, városi s nyugdíjalappal bíró magánintézetek tisztviselői, nemkülönbön századostól felfelé katonatisztek részére

10—30 éves törlesztéses

kölcsönöket folyósítat

a „Budapesti Kölcsönkövetítő és Parcellázó Részvénytársaság”

Budapest, VIII., Kenyérmező-utca 6. szám. Bővebb felvilágosítást ad Bonyhády József ur megbízottunk ARAD, Rapa-utca 47. szám, 5508 csak délután 3—4 óra közt.

Fagydagasztók FRIGIN.

szüntetésére legjobb szer a

elmulasztására, tagyviszketegség biztos meg-

Ara ecsettel és utasítással 1 korona.

Legfajdasabb tyukszemétő

a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. — Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell az ANAGALLIN szóra. Ara használati utasítással együtt 1 korona.

Polozák

kürtására a legkisebben és teljesen csak a „Phenol-sav”-val eszközölhető. A butorokat nem rongja, még a petét is kürtja. Ara 1 üvegnek 1 korona.

Legjobb fekete hajfestő

allandó fekete színre lehet festeni anélkül, hogy a színt le lehetne mosni. Ara 2 korona 40 fillér.

A fenti szerek kaphatók a készítőnél

Hajós Árpád gyógyszer-tárában

ARAD, Andrassy-tér 22. sz.

Alapított 1886. évben az Aradmegyei Közkérház számára.

Használt ólom megvételekre kerestetik.

Villamos szerelőket

azonnall belépésre

K E R E S

a hódmezővásárhelyi villamtelep. Ajánlatok fizetési igények megjelölése mellett említett telephez bűdendők.

Kitűnő

kozmetikus

archámlasztó

kapható

saját kezeltre is 7 koronáért. Batthyány-utca 10. sz., II. udvar, ajtó 5.

116—1916. végreh. sz.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági kiküldött az 1881. évi LX. t. c. 102 §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a lippai kir. járásbírósnak 2751. végzése következtében Dr. Missits Constantin ügyvéd által képviselt Kereskedelmi népbank takarékpénztár r. t. javára Tudor Sofron lakos ellen 300 korona tőke s jár. erejéig 1915. december hó 4-én foganatositott kielégítési végrehajtás útján lefoglalt és 900 koronára becsült ingóságok u. m.: lovak, kocsik és sertések nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a lippai kir. járásbírósnak 2751. számú végzése folytán 300 korona tőkekövetelés, ennek 1914. évi január hó 28. napjától járó 6% kamatai, 1/2% váltóidj és 106 korona 90 fillér bíróilag már megállapított költségek erejéig, Lippán, végrehajtást szenvedettek lakásán leendő megtartására 1916. évi december hó 4. napjának délelőtti 10 órája határidőül kitűztek és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel nyilatkoznak meg, hogy az említett ingóságok 1881. évi LX. t. c. 107. és 108. §-ai értelmében készpénz fizetés mellett a legtöbbet ígérőnek szükség esetén becsáron alul is el fognak adni.

Amennyiben ezen ingóságokat mások is le- és felülfoglaltattak s azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. c. 120 §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Lippán, 1916. évi november hó 20. napján.

Bumba Béla,
kir. bír. végrehajtó.

6132

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díját aravak szerint számítjuk.

Minden szó hirdetés ára 3 Már. Vas-
tagabb betűkkel 16 Már.

A vastagabb betűkkel kívánt szavakat
aláhúzással kell jelezni.

A legkisebb hirdetés ára 1 korona.
Az apróhirdetéseket előre kell fizetni.

Hirdetéseket délután 1/2 óráig ve-
szünk fel.

A kiadóhivatal fenntartja magának a
jogot, hogy az olyan apróhirdetés azövegét,
amelyik tartalmával fogva eredeti alakjában
nem közölhető, megváltoztassa.

Levelezés.

„Fehér részen”.

Levele van a kiadóhivatalban. 6164

„Ismeretlen”

Magának irtam en egy levelet. Benn van
a kiadóhivatalban. 6162

Szépítőm.

Ezt találtam a leghevesebbnek. Ha 'Te is
ugy akard esután hatenként találkozhah-
tunk. Addig is milliószor csókol és min-
dig rád gondol — Kicsi Flad. 6164

Szép.

csinos urifélynak melyik urimber volna
tisztossegas ósintse barátja. Irjon „Disz-
krétio” jellegre. 6129

Nincs ártalmos.

Nem lehetett szándékos, hisz Om kére-
tem! Ne tetelezzem fel rólam nyent soha!
Kimondatastamul szerettek Te magas, hi-
deg, büszke aszony. Évek óta van ez így.
On nem látott, én mitsem vártam. Nem
akartam esólni; De lássa a Meunon szo-
bor is megcsókol, ha a hajnali napsugár
érel! 6135

Oktatás.

Keresek szakoktatót.

(Poincttek részére.) Könyvelés, Gépirás,
Gyorsírás. Levelezés és számítan. Mérse-
kelt tandíj. Díjtalan állásörvezítés. Volt
főkönyvelő vezetése alatt. December 4-én
új négy havi tanfolyam veszi kezdetét.
Beiratkozások Lázár Vilmos-u. 2. 6155

Ellátás.

Három koronáért naponta

ebéd és vacsora kapható. Ebéd három tál
étel, vacsora sült körzettel, salátával. Iz-
letes magyar konyha. Ugy kihordás, mint
bent étkezésre abonensek felvételnek. Cím
a kiadóhivatalban. 6140

Alkalmazást keres.

Arva,

Matal ügyes gépiróné azonnali állást ke-
res. Cím a kiadóhivatalban. 6128

Férfi szabóné,

kinek a férje hadba vonult, evállal tisztí-
tást, javítást és vasalást a legutolsó aob
árban, iparosoknak járásban. Szives part-
fogást kér Berger Antalné, Akác-utca
1. sz. 6136

Urifélyné,

ki már fűszerüzletben alkalmazva volt,
kiszolgálónői állást keres. Cím a ki-
adóhivatalban. 6146

Hadmentes

25 éves divatárú kereskedő segéd, detail
üzletben alkalmazást keres. Török Karoly
Sajtény (Csanád m.) 6114

Kereskedelmi

jelesen végzett leány irodai alkalmazást
keres. Cím a kiadóhivatalban. 6145

Feltétlenül megbízható

magyar, német és román nyelvet szóban
és írásban bíró hadmentes férfi, mérsé-
kelt fizetési igényekkel, raktárnoki, iro-
dai, vagy ügynöki állást keres. Megkera-
séseket „Ovadékképes” jellegre kiadóhi-
vatalba kér. 6147

Mérleg készítését,

könyvek, számlakönyvek rendezését, kettős
könyvviteli bevezetését, leltározást jutanyo-
san vállal elsősorban szakerő. Meghívások
a kiadóba keretnek. 6156

Intelligens

fiatal független nő, ki a háztartás min-
den ágában jártas, magános urhoz ház-
vezetőnőnek ajánlkozik. Cím Czinhóber
Ferenecné, Varjassy Lajos-utca 104. 6109

38 éves nő

háztartásnőnek ajánlkozik idősebb férfi-
hoz, vidékre is. Cím a kiadóhivatal-
ban. 6125

Alkalmazást nyer.

Ismeretlen

perfekt magyar-német, ki gyors- és gép-
írásban teljesen gyakorlott, nagyobb fi-
zetéssel azonnali belépésre kerestetik.
Ajánlatok „Megbízható” jellegre alatt a lap
kiadóhivatalba keretnek 6137

Deutsche Lehrerin

zu einem grösseren Mädchen für Stunden-
unterricht gesucht. Adresse in die Ad-
ministration. 6151

Szakközvetítő,

ki éves jó bizonyítványokkal rendelkezik,
uri háznál december 1-re alkalmazást nyer.
Cím a kiadóhivatalban. 6000

Nyomdász-tanulónak

felvétetik két fiú, kik a 14. évet betöltöt-
ték és legalább 6 osztályt végeztek. Bő-
vebbet a kiadóhivatalban.

Lakást keres.

1 vagy 2 szobás

modern lakás, konyhával, butorral vagy
anélkül, azonnalra vagy december 15-re
kerestetik. Cím a kiadóhivatalban. 6099

Kiadó lakás.

Butorozott

elegáns, modern különbejáratu, nagy er-
kélyes utcai szoba elő- és fürdőszobával,
1 vagy 2 ágygyal azonnali kiadó. Thököly
Imre-u. és Hal-társarok. Hal-tér 6. Bőveb-
bet a háztulajdonosnál I. em. ajtó 9. 6142

1 vagy 2

különbejáratu utcai butorozott szoba azon-
nali kiadó. Mikas Kelemen-u. 13. 6143

Két kényelmecen

butorozott szoba intelligens ur részére ki-
adó. Cím a kiadóban. 6153

Ingtalan.

Rákóczi-ut. 21. számú

ház eladó. Bővebbet a kiadóban. 6141

Egy emeletes

adómentes bérház, 2 kis hold beltelekkel
eladó. Cím a kiadóban. 6130

Adómentes házat

keresek megvételre 50—60 ezer korona
befektetéssel. Részletes ajánlatokat „Kész-
pénz vevő” jellegre alatt a kiadóba keret.
Közvetítők kizárva. 6048

Eladó ház.

1100 □-ül telekkel két lakással Bajza-
utca 12/a. Értéstitést ad Mosóczy István
Baross Gábor-utca 1a. 6089

Gyógyászat.

Dr. Schajkevsky

lábizadás elleni szere, biztos, kipróbált
Ártalmatlan szer, rögtön hat, ára 1 korona.
Kapható Földes és Hehs gyógyszerüzletben.

Vétel és eladás.

Jó karban lévő

használt ponyvák megvételre kerestetnek.
Cím: Rubinstein Mór, Minorita-palota. 6150

Könyvesek

és egész könyvtárakat vesz Deák Béla
könyvkereskedés és antikváriuma Arad,
Forrai-utca. 6071

Új butorhitel!

Butorok a legjobb kivitelben kaphatók,
hiteleképes egyőneknek kölcsön, és részlet-
fizetésre szállított Garai Károly bel. cég
butorüzletében Aradon, Asztalos Sándor-
utca 5. sz. 913

Egy darab

9 hónapos angol kan sertés, tanyéztési
célra, eladó. Cím a kiadóban. 6124

Megvételre

vagy bére keresek félfenekü hordókat
3 akótól feljebb. Bővebbet a kiadóhivatal-
ban. 6113

Eladó

női télikabát és nőtagarnitúra. Cím a
kiadóhivatalban. 6104

Tefelekcsalik,

ekék, fogasok, círokbálozók, stb. eladók.
Bővebbet Andrassy-tér 6., Verbos iroda. 6052

Karácsonyi

zenealbumra — 50 legújabb zeneművel, —
előjegyzést elfogad 90 korona helyett 4,
6 és 8 koronáért Krieger I. „Minerva”
könyvkereskedés Arad, Dobó-utca 1.
Telefon 791. 1066

Vasak

a legmagasabb árban uraktól levett férfi
ruhát, mindenféle egyenruhát valamint
használt butort. Vidékre is megyek. Bleier
Ignácz, Boczkó-utca 1. 229

Tábori dobozok,

levelező-lapok, levelek és papíráruk nagy-
ban és kicsinyben jutányos áron kap-
hatók Pichler Sándor papírkereskedésében
és könyvnyomdájában Arad, Szabadság-
tér 1. Telefon 308. 601

Különbéle.

2 Ötletre

szobos Schallenwild - Abschuss (Sau,
Rohtier, Dam- und Rehwild) leicht erreich-
bar. Bedingungen an Hptm. Schultz.
Geb. Haub. Bat. 3/26. Arad. 3096

3 tüz

könnyen hozzáférhető területen csütkös
vad lelévést bérelne (disznó, szarvas-
tenén, dálnvad, etc) ajánlatok: Schultz
kapitány, hegyitarkozó cserd 3/26. Arad 6094

Tyukszem

és minden bőrkeményedés ellen biztosan
ható szer, Hehs gyógyszerész tyukszem-
tapassa. A legmeggrögzöttebb tyukszem a
tapasz párnapi használata után leválik,
a gyótró tájálalom azonnal megszűnik.
Ára 60 fillér, Hehs gyógyszerüzlet, Földes
gyógyszertár Arad. 12

Legtökéletesebb

citrompótló a Citrom-asórp fél és egész
kilós üvegekben, Ára kilónként 3 korona.
Bredeti szepességi friss gyümölcsből ké-
szült hegyi málnaszórp fél és egész kilós
üvegekben, kilónként 3.60 korona Földes
gyógyszertár, Hehs gyógyszerüzlet. 12

Aranyat

Ezüstöt

legmagasabb áron vesz,
vagy beosorál; ugyszintén
régiségeket vesz és elad
693

Losonczy Lajos

óras és ékszerész üzlete
ARAD, Szabadság-tér.
Telefon 964.

29870—1916.

Hirdetmény.

Arad szab. kir. város hástartása törzsvagyon, tiszt nyugdíj-alap
1915. évi zárszámadását és összes mellékleteit az 1886. évi XXI. t. c.
17. §-a értelmében 1916. évi november 23-tól számított 15 napi köz-
szemlére Arad város közigazgatási iktató hivatalában azon felhívással
tesszük közzemlére, hogy annak adatai ellen a kitűzött határidőn
beíll bármelyik aradi polgár részéről felszólalás, avagy észrevétel
beadható.

Arad, 1916. november hó 21.

A városi tanács.

Apróhirdetések

az „Aradi Közlöny” részére felvételnek
a Messenger-boy irodában, Deák Ferenc-u.
8. Ugyanitt kapható az „Aradi Közlöny.”

Aprított tölgyhulladék

tüzifa

ismét kapható 6149

Laendler Aladár gőzfürésztelepén.

Rum—likör

essentiák és kompozíciók

„RUMARON”

50 filléres üvegekben,
2 liter finom Tea-rum
készítéséhez, kereske-
dőknek 40% rabat ár-
ban.

Szemző Armin

éruügynökségénél, Arad. 201

Interurbán telefon 592. szám

Matteine-féle

patkány- és egérintás

új eljárás szerint.

Patkány- és egérintáshoz ajánlok
patkány- és egérintő-szere, csak patkányt és egeret öl meg,
emberre vagy állatra nem vesz-
delemes, tehát mindenütt elhelyez-
hető.

A patkány- és egérintő bacillus

Árai:
1 kis adag 2—300 patkány kí-
irtására 6 K.

1 nagy adag 3—600 patkány kí-
irtására 12 K.

„Matteine”

vagyézei laboratorium

Arad, Boros Bani-tér 1. szám.

Telefon 10—45. 2128

Ujságmaculatura

ismét kapható kis és
nagy mennyiségben.

Bővebbet a kiadóhivatalban.